TMA MUSIC NR 08 - 2012

TORE MORTEN ANDREASSEN FIGENSCHOW
KARSTEN ANDERSEN

Gitarkompbok 5

Bossa Nova for fingerspillsgitar

TMA MUSIC

Forord

Kjære gitarist!

Du leser nå femte bind i en serie kompbøker for fingerspillsgitar. Disse tar for seg ulike typer komp av populærmusikk. Denne boken er en grunninnføring i hvordan man kan kompe Bossa Nova på gitar. Målet er at du som leser, på en oversiktlig måte, får innblikk i forskjellige typer komp og hvordan disse er oppbygd.

Vi er av den oppfatning at behovet for læreverk av denne typen er stort. Gitarister fokuserer ofte på det solistiske. Få har et bevisst forhold til det å spille et godt komp til en melodi! Dette vil vi gjennom denne boken og de øvrige bøkene i serien være med på å forandre.

Boken kan like gjerne brukes i undervisningssammenheng som til selvstudium. Eksemplene er notert både med noter og tabulatur for at flest mulig skal få utbytte av boken.

Lykke til!

Tore Morten Andreassen
Karsten Andersen

INNHOLD

BOKENS INNHOLD/OPPBYGGING 3

KOMPFIGURER 5
KOMPFIGUR MED AKKORDSKIFTER

BESIFRING 11

AKKORDFORANDRINGER 15

ERSTATNINGSAKKORDER
ERSTATNINGSAKKORDER I NEDADGÅENDE BASSLINJE 18
ERSTATNINGSAKKORDER I OPPADGÅENDE BASSLINJE 26

KROMATISK OPP- ELLER NEDGANG TIL ALLE AKKORDER 32

GJØRE OM MELODIER FRA ANDRE SJANGRE TIL BOSSA NOVA 37

Generelt:

Boken er delt inn i ni kapitler som omhandler fingerspillskomp av Bossa Nova.

Boken tar utgangspunkt i det å lage et stilriktig komp innenfor Bossa Nova. Eksemplene viser hvilke kompfigurer som vanligvis brukes. Grunnprinsippet er at gitaren alene skal kunne låte som et fullverdig komp, dvs. at man spiller både bass/akkord og rytmeseksjonfigurer.

Dette bør du vite:

I forbindelse med kompteknikk forutsettes det kjennskap til en del begreper:

- Akkorder/besifring
- Posisjonsspill
- Tabulatur
- Transponering

Akkorder/besifring:

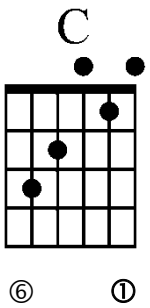

Gitarakkorder illustreres ved hjelp av et diagram som viser gitarhalsen pekende oppover. De sorte prikkene (•) viser hvor en skal trykke ned på gitarhalsen (venstre hånd). Prikkene over diagrammet viser løse strenger som kan klinge med i akkorden. Bokstaven over diagrammet viser hvilket navn akkorden har, f. eks. betyr bokstaven C at det er en C-dur akkord. Når det står to bokstaver med en skråstrek mellom, f. eks. C/E, betyr det akkorden C-dur med tonen E i bassen.

Symbolene ⑥ til ① viser til de ulike gitarstrengene.
① = E, den tynneste strengen (til høyre i diagrammet)
② = H
③ = G
④ = D
⑤ = A
⑥ = E, den tykkeste strengen (til venstre i diagrammet)

0 = løs eller åpen streng

Posisjonsspill:

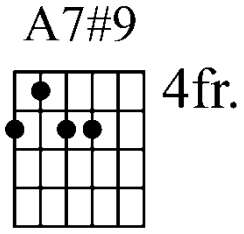

Stort tall, med endelsen fr., angir hvilken posisjon (fra hvilket bånd) grepet spilles i på gitarhalsen. F. eks. viser tallet 4fr. at grepet gripes med utgangspunkt i fjerde bånd (posisjon). At grepet da spilles i fjerde posisjon vises ved at ingen fingre på venstre hånd griper lenger ned på halsen enn fjerde bånd.

Boken angir ikke bestemt hvilke posisjoner kompet skal spilles i. Det er angitt forslag for dette i tabulaturet under hvert kompeksempel. En generell regel, som ikke er absolutt, er at man holder seg til de samme strengene i akkordene. Spiller man f.eks. akkordene på ①, ② og ③ streng, så prøver en å holde seg til det hele melodien gjennom. Dette fordi man ønsker å oppnå samme klang i kompet uansett akkord. Hvorledes man løser dette er opp til den enkeltes smak og behag. Noen ganger klinger det best spilt i posisjon på ①, ② og ③ streng eller ②, ③ og ④ streng, mens andre ganger klinger det best med løse strenger i første posisjon.

Tabulatur:

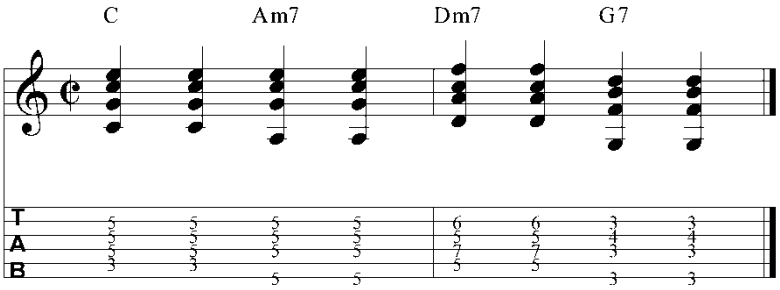

Under noen kompfigurene er det utskrevet et alternativt notasjonssystem (tabulatur). Dette viser gitarhalsen ved hjelp av seks linjer, en for hver streng. Den nederste linjen viser ⑥ streng på gitarhalsen, mens den øverste viser ① streng. Tallene på disse linjene viser hvilket bånd man skal trykke ned (venstre hånd).

Transponering:

Er melodien skrevet i f. eks. C-dur, kan den transponeres til G-, E- eller A-dur, alt etter hva som passer. Ved transponering kan det forekomme at kompet må tilpasses den nye tonearten. F. eks at bassene oktaveres (spilles oktaven over eller under),

KOMPFIGURER

Kompfigurene er sammensatt av bass og akkorder. Bassene spiller grunn- og vekselbass enten med eller uten punktert rytme. Akkordene kan spille ulike rytmiske, synkoperte mønstre over. Legg merke til at der hvor grunnbassen spilles på ⑤, spilles vekselbassen på ⑥ streng. Og hvor grunnbassen er på ⑥ streng, spiller vekselbassen på ⑤ streng. Akkordene legges nesten alltid på ②, ③ og ④ streng

Bassfigur: Bassene spilles generelt enten med punktert rytme eller med jevn rytme

Eks. 1: Bass med punktert rytme. Em7 spilles i VII posisjon.

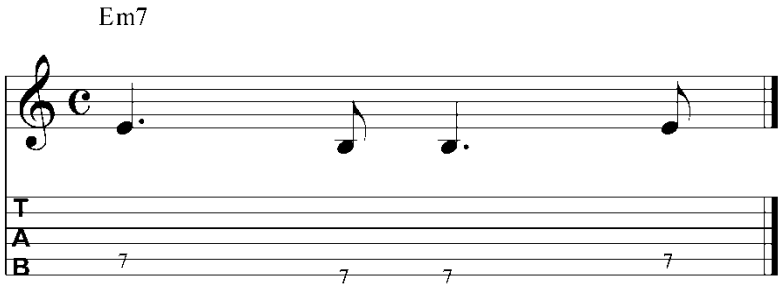

Eks. 2: Bass uten punktert rytme:

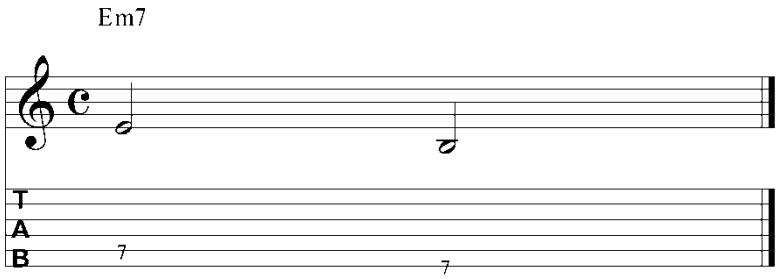

Kompfigur spilt med bass og akkord. Legg merke til de rytmiske variasjonene:
Her er noen eksempler med mange muligheter. Em7 brukes for eksemplets skyld:

Eks. 1:

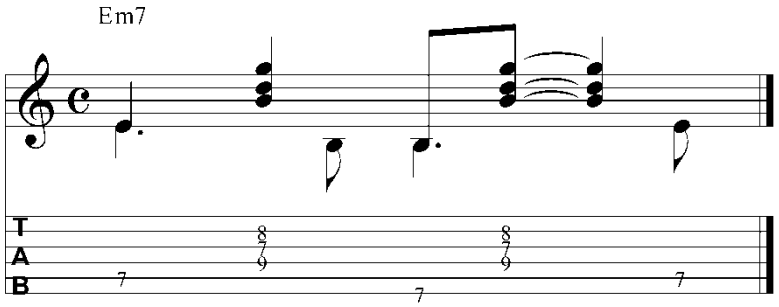

Eks. 2:

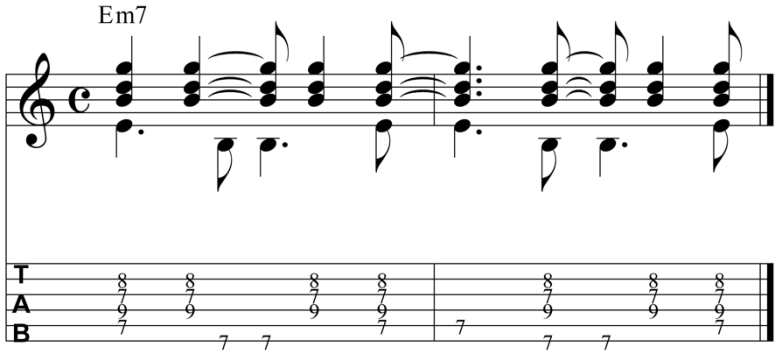

Eks. 3:

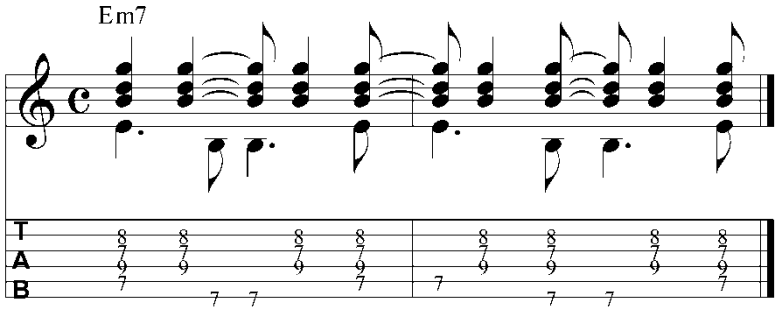

Eks. 4:

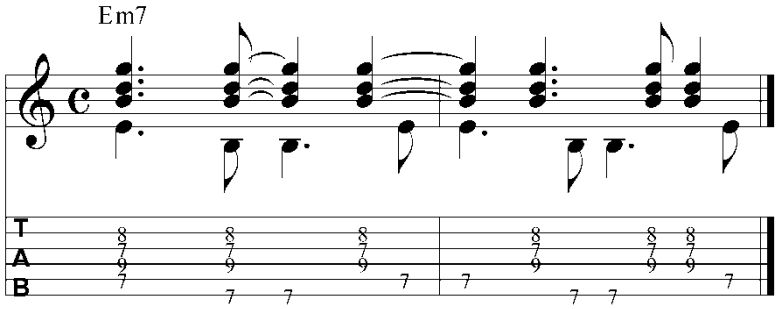

Eks. 5:

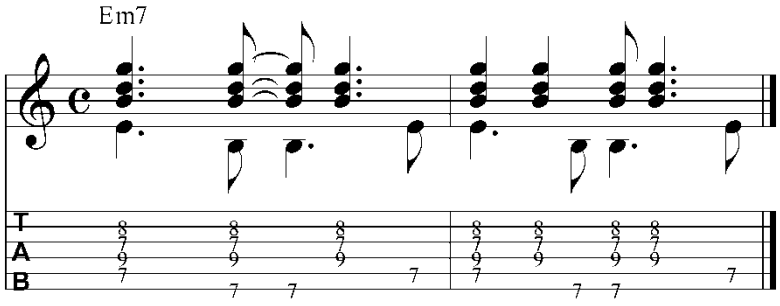

Eks. 6:

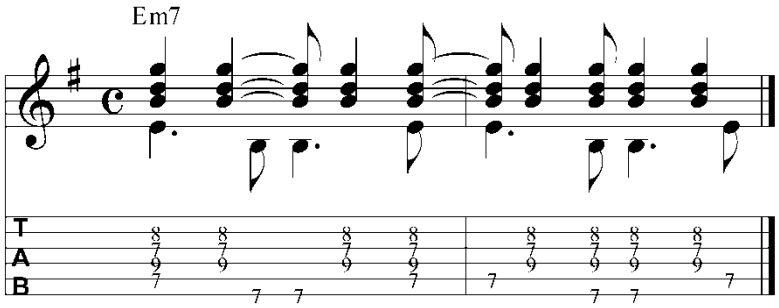

Kompfigur uten punktert rytme:

Eks.1:

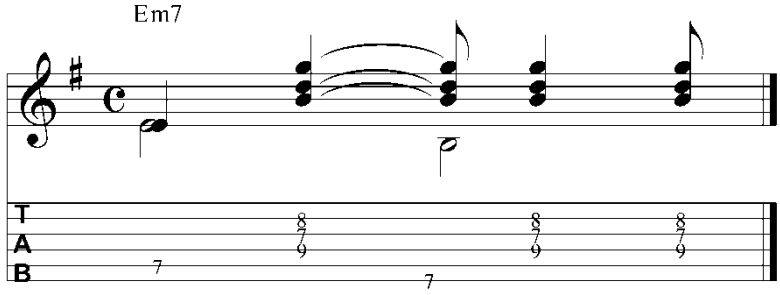

Eks. 2:

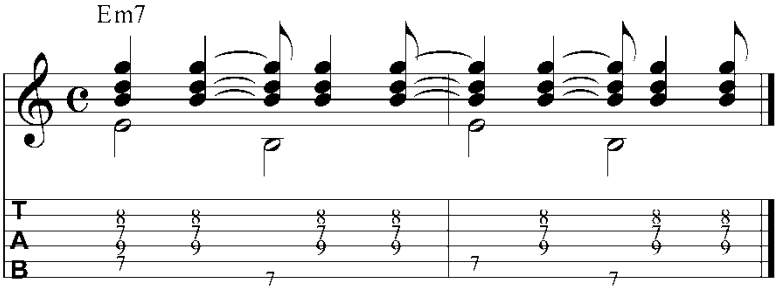

Eks. 3:

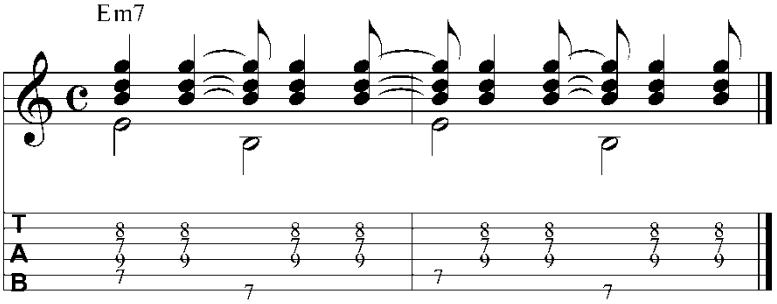

Eks. 4:

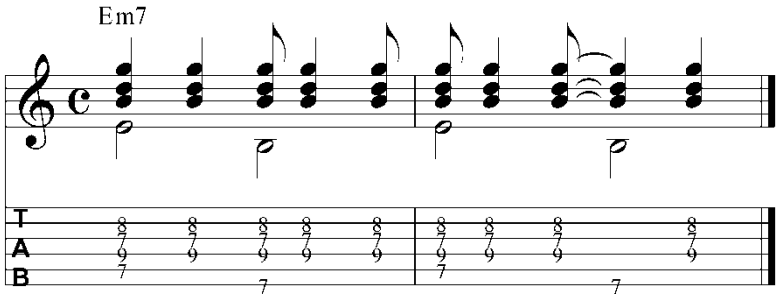

Eks. 5:

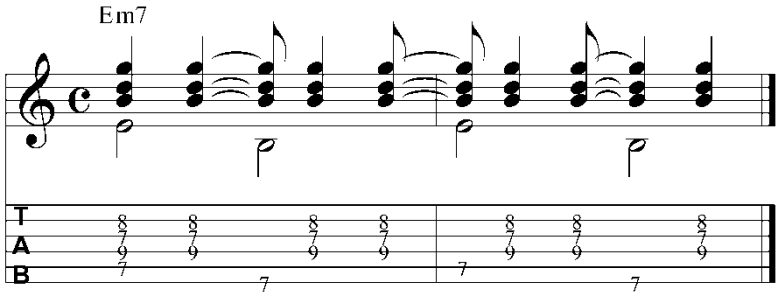

Eks. 6:

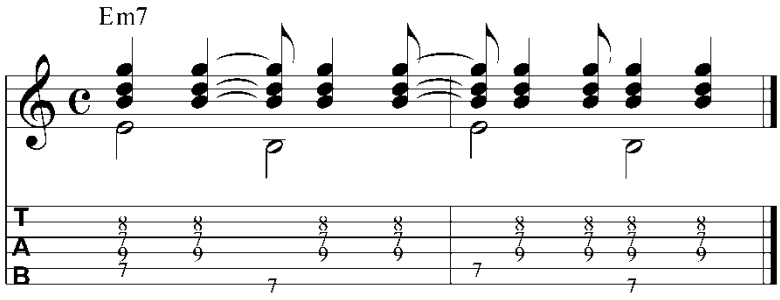

KOMPFIGUR MED AKKORDSKIFTER

Kompfigurene har en rytmisk figur som går over to takter med en akkord. De videre eksemplene vil vise akkordskiftene hvor det er en akkord i hver takt og akkordskifte med to akkorder i hver takt. Legg merke til hvorledes akkorden og basstonen i akkordskiftene noen steder antesiperes, dette er typisk for Bossa Nova.
Under vises eksempler med akkordskifte med en akkord i hver takt og med to akkorder i hver takt. Ulike akkorder og bassmønstre er brukt i eksemplene.

Eks.1: En akkord i hver takt:

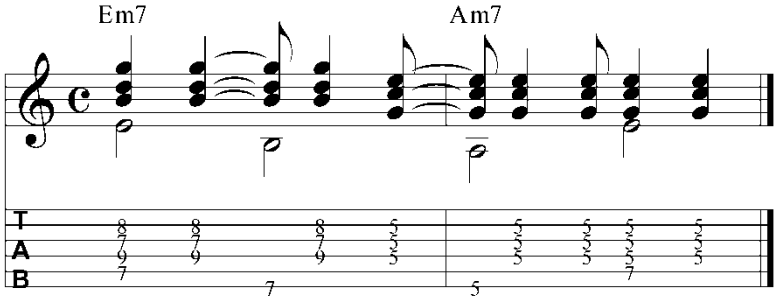

Eks. 2: Takter med to akkorder i spilles kun med grunnbass :

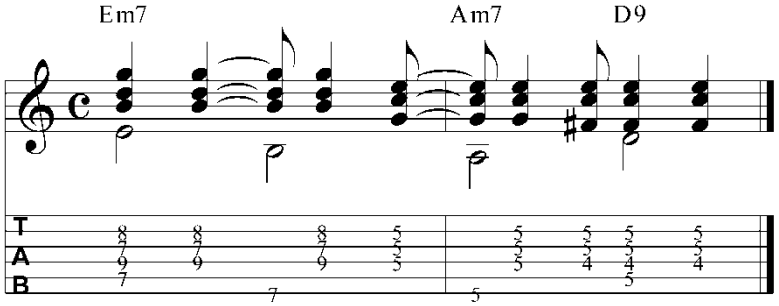

Eks. 3: To akkorder i hver takt:

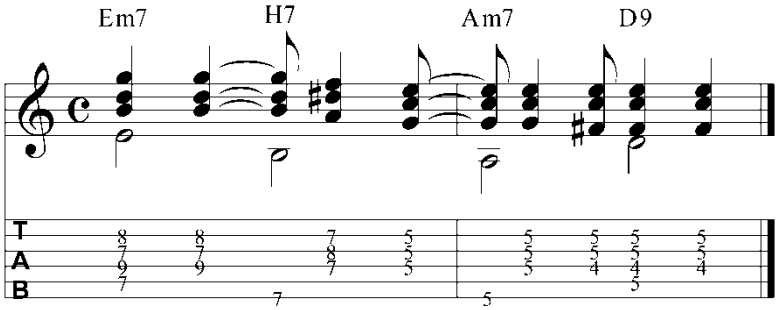

Eks. 4: En akkord i hver takt:

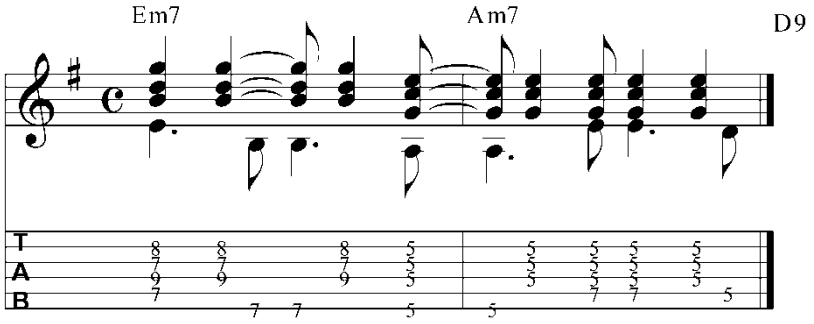

Eks. 5:

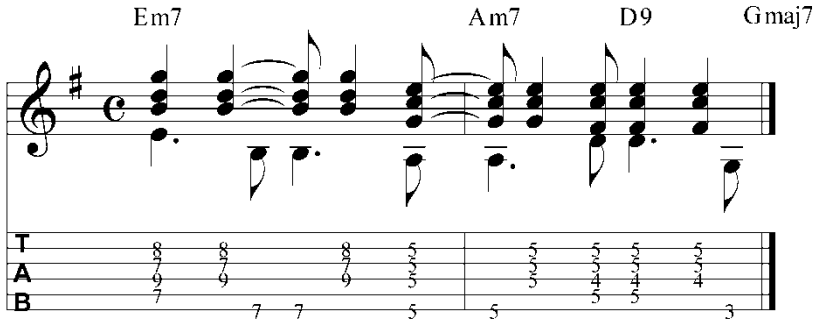

Eks. 6:

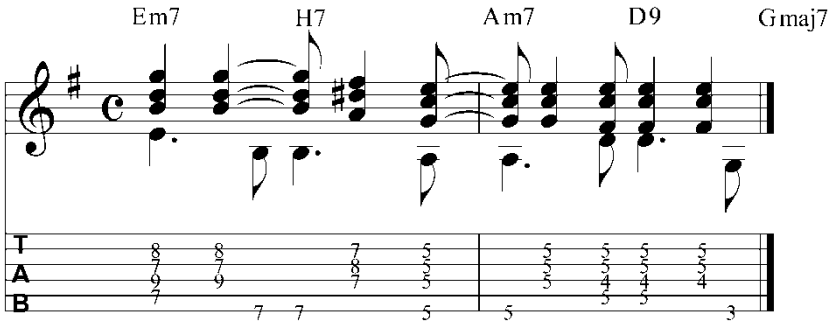

BESIFRING

Utgivelser av Bossa Nova melodier finnes ofte i samlebøker hvor det er melodier i flere ulike stilarter. Besifringen som er skrevet er ofte generell og laget for å passe til alle stilartene. Besifringen som er brukt varierer også fra utgave til utgave. Det er generelt sagt ikke tatt nok hensyn til akkorder og akkordvendinger som er typiske for den enkelte stilart.

Årsaken til den generelle besifringen er at flere instrumenter skal kunne bruke den. Utgangspunktet er ofte et piano som har helt andre muligheter til å legge akkorder tett enn på gitar. På gitaren er det helt andre hensyn som spiller inn, som for eksempel hvilke akkorder som kan anvendes og som medvirker i akkordsammenhengen.

I melodiene som brukes i denne boka er utgangspunktet en generell besifring av melodien. Ut fra hva som er typisk for akkordspill på gitar og hva som er stiltypisk for Bossa Nova vil forslag til andre akkorder som kan brukes i stedet for eller i tillegg til den opprinnelige besifringen brukes.

Melodi I

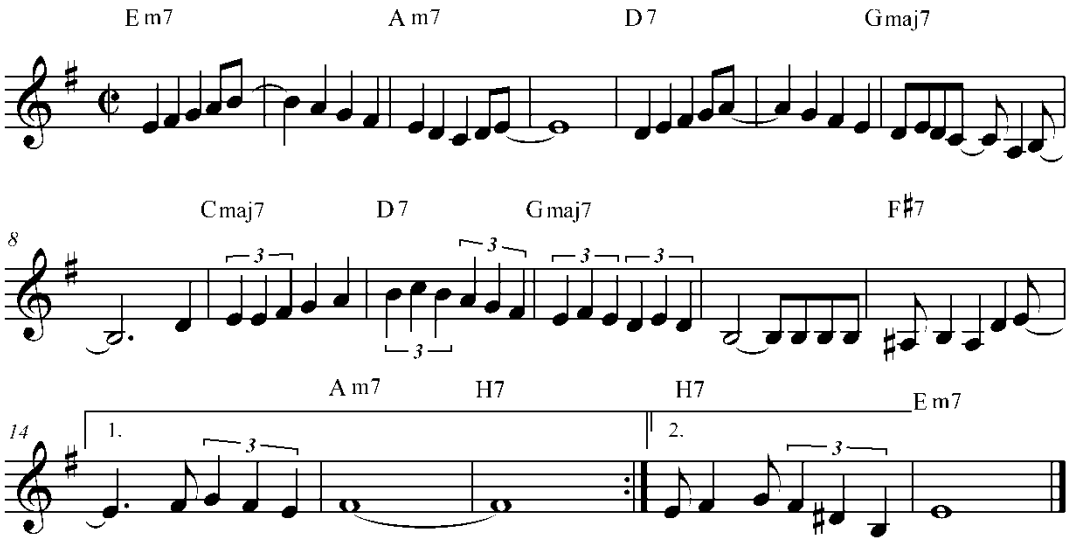

Kompfigur: Her er en tilfeldig foreslått kompfigur. Eks. 1 spilles med jevne basser, Eks. 2 spiller med punktert rytme i bassfiguren. Velg alternativt en annen kompfigur etter eget ønske:

Eks. 1:

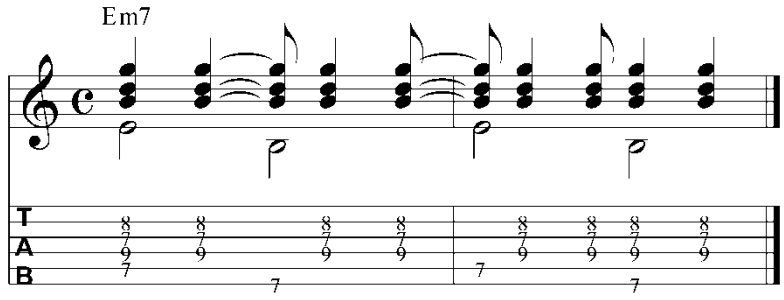

Eks. 2:

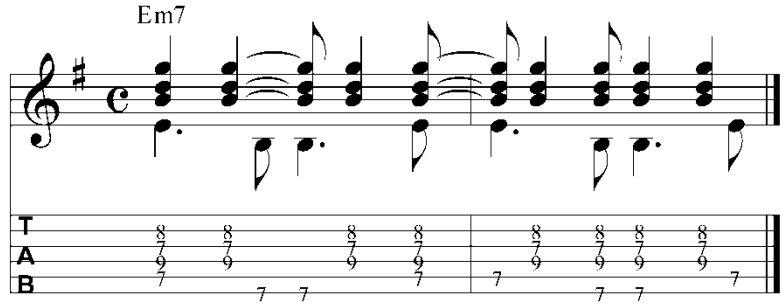

Akkordoversikt:

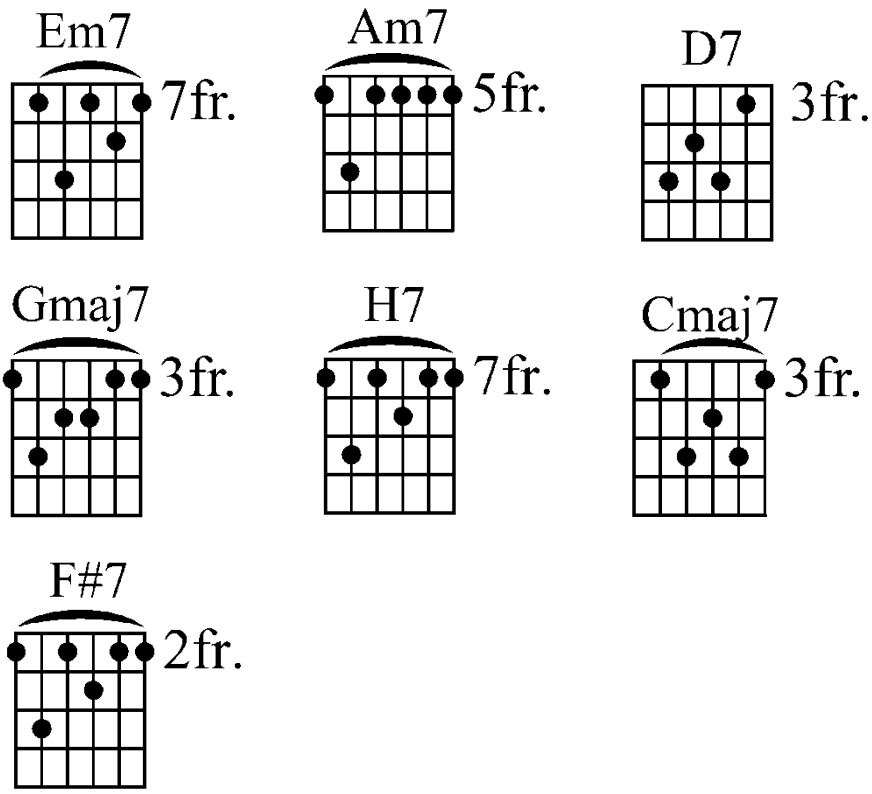

Her er en oversikt over noen av de vanligste akkordtypene som brukes i Bossa Nova.

For eksemplet skyld er det skrevet i C

Dur	**Moll**	
C	**Cm**	
C7	**Cm7**	**Cdim**

Utvidede akkorder

C9	**Cm7**	**Cdim**
Cmaj7	**Cm9**	
C6/9	**Cm6/9**	
C13	**Cm11**	
C7b13		

Akkorder som kan betegnes som "effekt" akkorder og som brukes i kortere perioder:

C11	
C9#11	
C#9	
C#5#9	
C7b9	
C7b5	**Cm7b5**
Cmaj9	

AKKORDFORANDRINGER

Komp til Bossa Nova-melodier kan spilles med enkle akkorder, eller med utvidede akkorder.
Akkordene en velger må ha samme ”klang”. Akkorder som ”stikker” seg ut forandres.
Legg akkordene så nært hverandre som mulig, slik at det blir tett stemmeføring.
Hensikten er å få kompet til å bli stabilt rytmisk og klanglig.
Unngå store posisjonsskifter. Legg akkordene helst i en posisjon eller tilnærmet samme posisjon. Akkordene forandres slik at de legges tett.
Variasjon i kompet er ønskelig.
Kompet kan forandres rytmisk. Varier med valg av posisjoner. For eksempel: første del spilles i posisjon, annen del i første posisjon – akkordene forandres.
Bassene legges konsekvent på ⑤ og ⑥ streng, akkordene for det meste til ② ③ ④ streng.
Sekstakkorder (C6, Cm6 osv.) forandres som regel. Sekstakkorden klinger for ”tynt”. F.eks: en C6 forandres til C,C6/9,Cmaj7,C13,C9 eller C7 alt etter sammenhengen.
Enkelte akkorder har en bestemt posisjon de spilles i, spilles kompet i en annen posisjon forandres akkorden til en som passer posisjonen. For eksempel: H9 er an annenposisjons-akkord og spilles bare i annenposisjon. Spilles kompet i VII posisjon forandres H9 til H13, Hmaj7 eller H7.

A: Melodi I med akkordforandringer
Her spilles akkordene tilnærmet VII posisjon

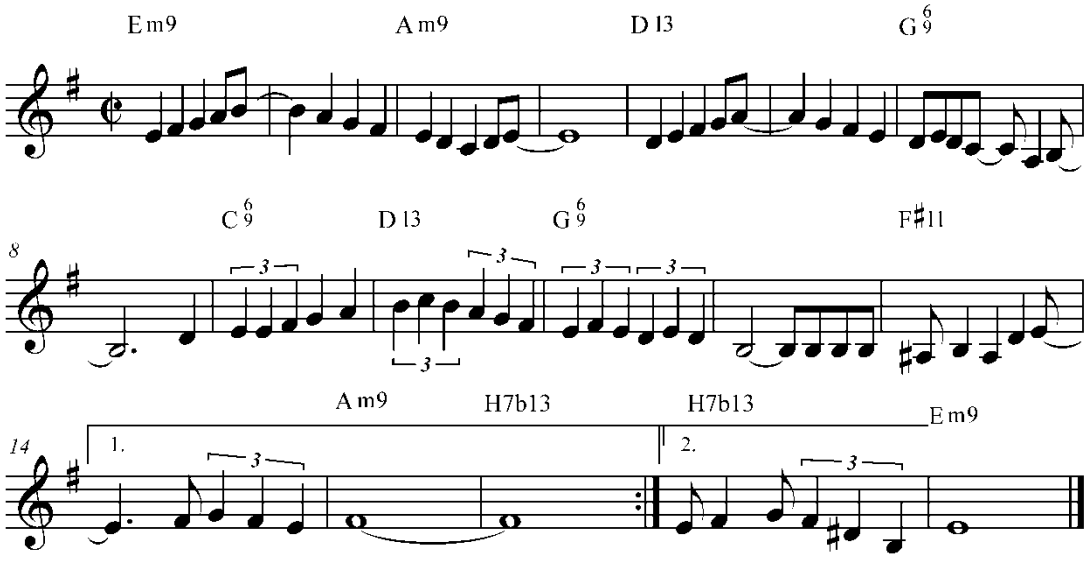

Akkordoversikt

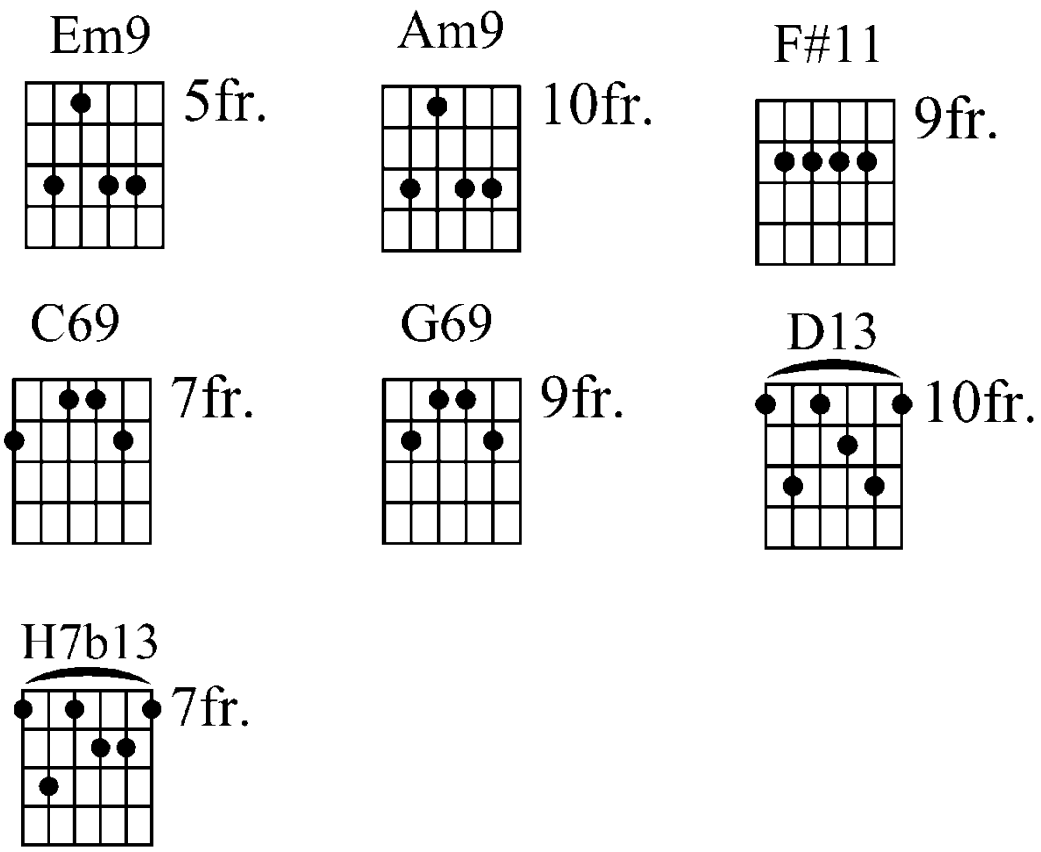

B: Melodi I med akkordforandringer
Her spilles akkordene tilnærmet I - III posisjon

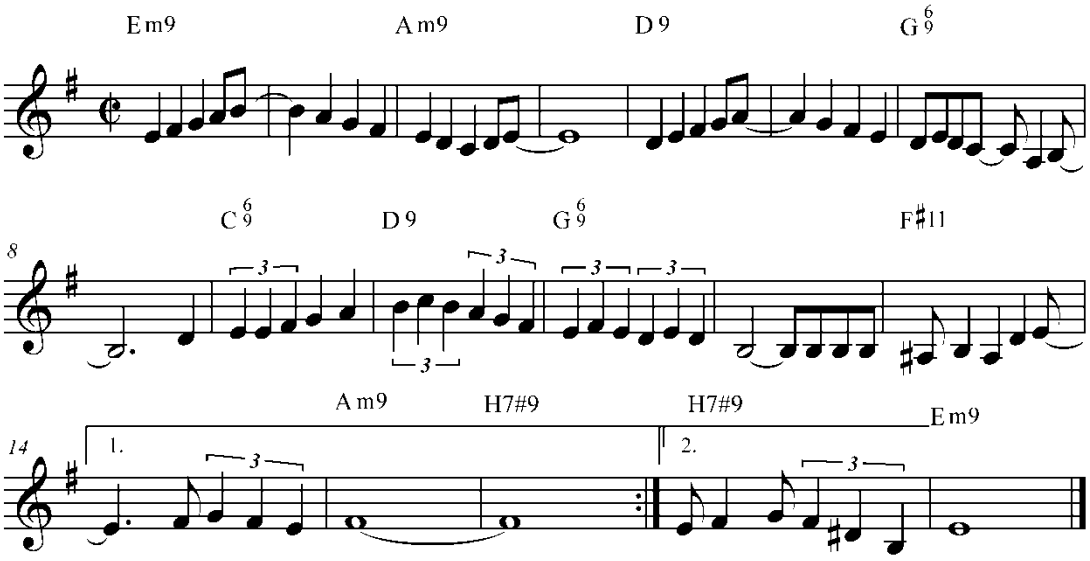

Em9

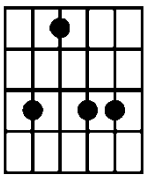

5fr.

C69

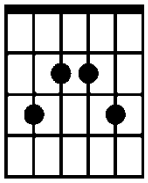

D9

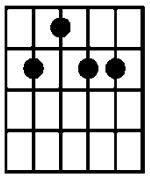

4fr.

G69

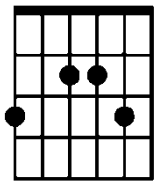

H7#9

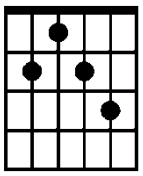

Am9

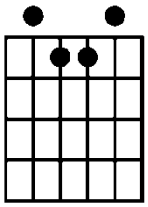

5fr.

F#11

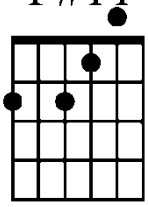

ERSTATNINGSAKKORDER

Ved visse akkordsammensetninger kan en eller flere akkorder byttes ut med erstatningsakkord(er). Hensikten er å oppnå en kromatisk bassgang mellom to eller flere akkorder.

ERSTATNINGSAKKORDER I NEDADGÅENDE BASSLINJE

Utgangspunktet for å bruke erstatningsakkorder i nedadgående linje er et diatonisk trinn mellom to påfølgende akkorder eller annenhver akkord.

Mellom to akkorder i diatonisk forhold til hverandre kan en akkord settes inn i mellom.

Er det et diatonisk skalatrinn mellom annenhver akkord, kan akkorden imellom byttes ut.

Disse ”mellomakkordene” byttes ut med erstatningsakkorder, for å oppnå en kromatisk basslinje. Logikken er at man leter etter plass mellom annenhver akkord for å kunne lage en nedadgående, kromatisk basslinje. Disse akkordene er oftest dominantakkorder til neste akkord. For å skape kromatisk linje erstatter man denne dominantakkorden med en ”tritonussubstitusjon”. F. eks. F9- Bb13- Eb6/9. Bb13 er dominantakkorden som leder til neste akkord, Eb6/9. For å skape en nedadgående, kromatisk basslinje erstatter man Bb med tritonus, E. Slik får man en ”tritonussubstitusjon”

Spilles bassen på ⑥ streng er erstatningsakkorden en 7b5 akkord.

Spilles bassen på ⑤ streng er erstatningsakkorden en 9 akkord eller en variant av denne (7b9, 7b5 eller 6/9 akkord).

Melodi II

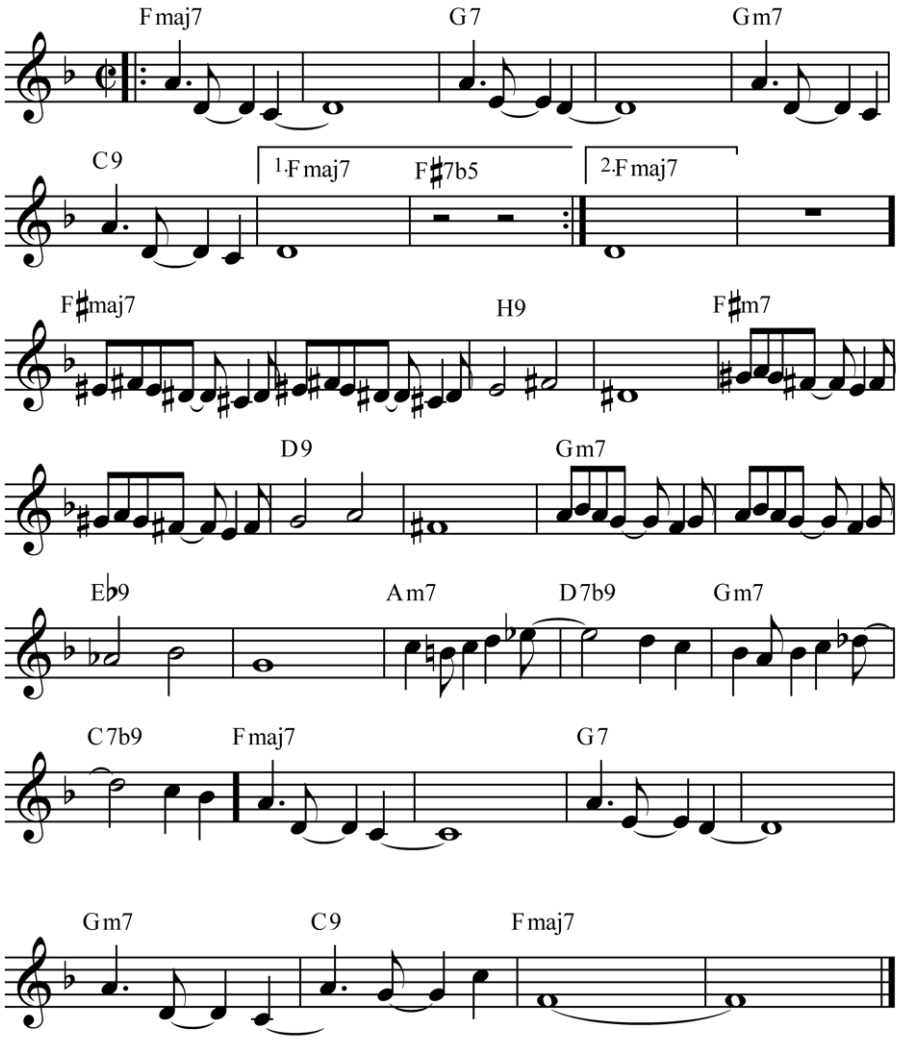

Kompfigur: Her er en tilfeldig foreslått kompfigur. Eks. 1 spilles uten punktert rytme i bassfiguren, Eks. 2 spiller med punktert rytme i bassfiguren. Velg alternativt en kompfigur etter eget ønske:

Eks. 1:

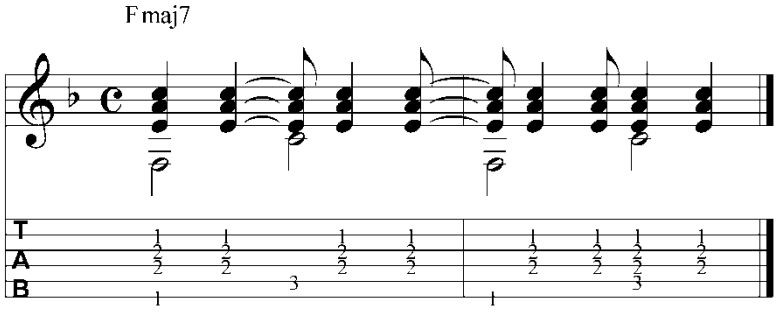

Eks. 2:

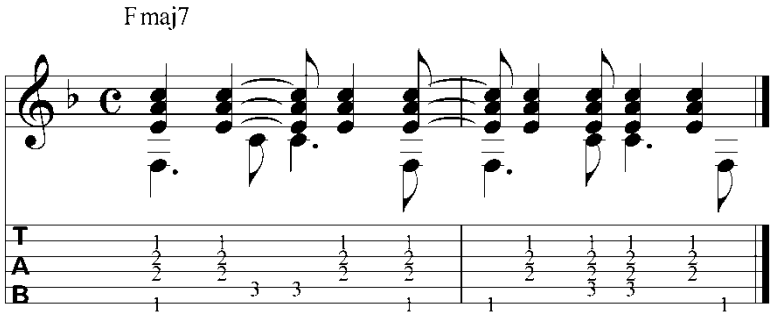

Akkordoversikt:

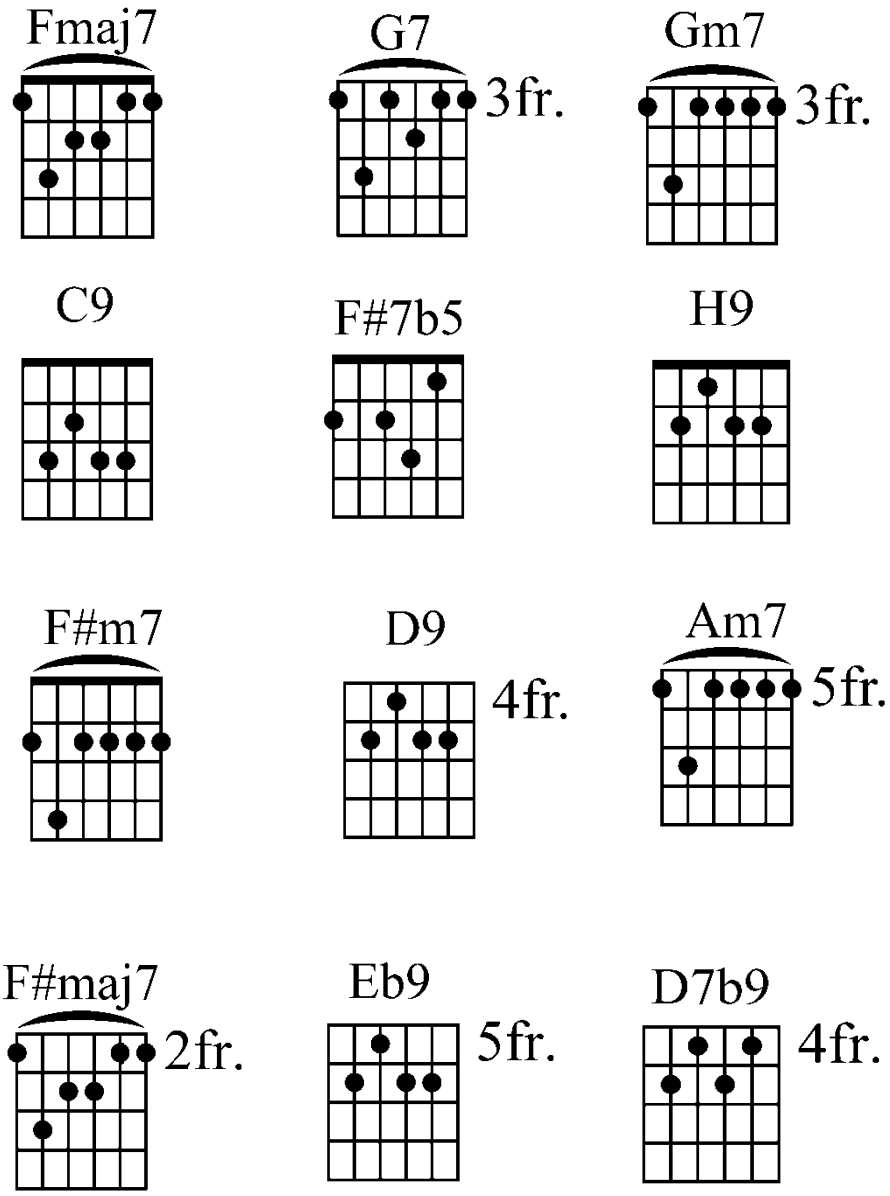

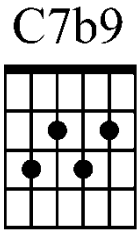

Eksempler på Erstatningsakkordbruk i Melodi II. Nedadgående basslinje:

Eks. 1: Takt 5

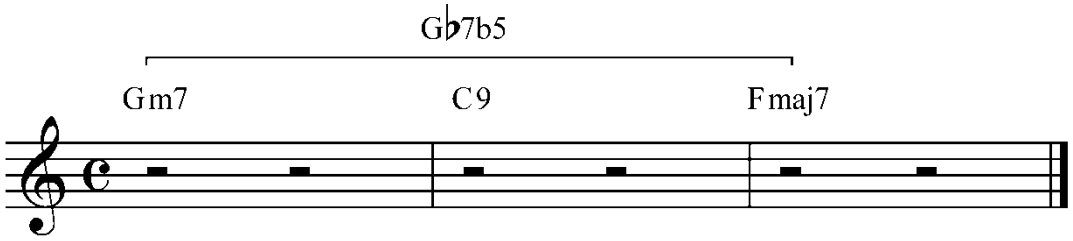

Eks. 2: Takt 23

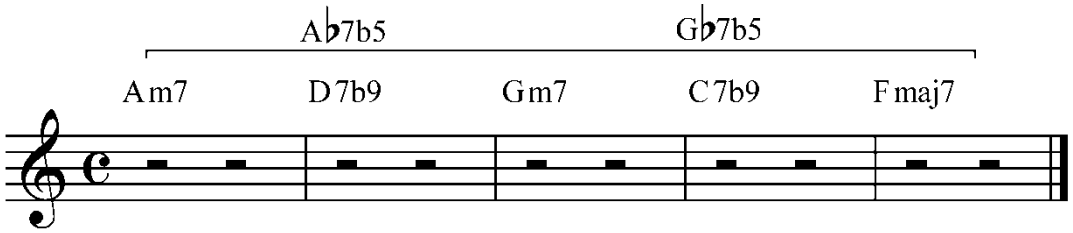

Eks. 3: Takt 24

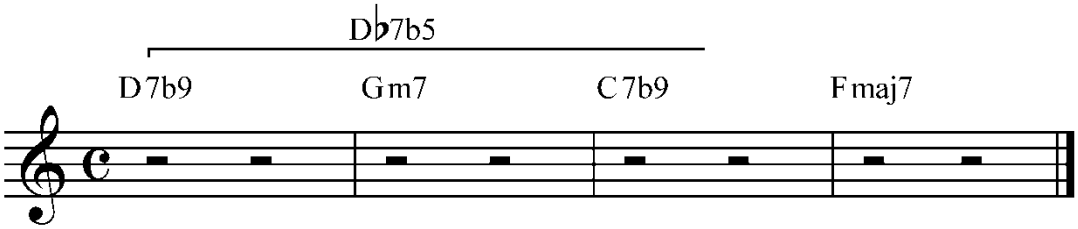

Melodi II med akkordforandringer

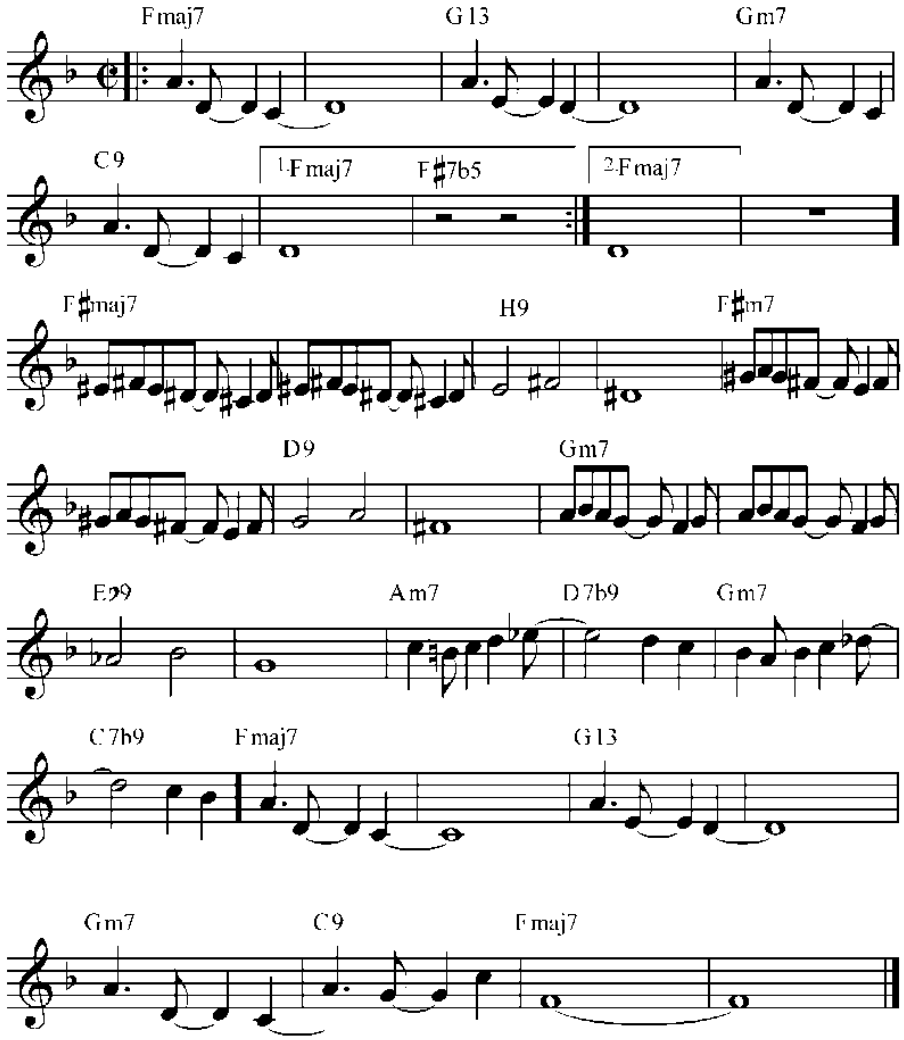

Akkorder til melodi II. Akkordforandringer

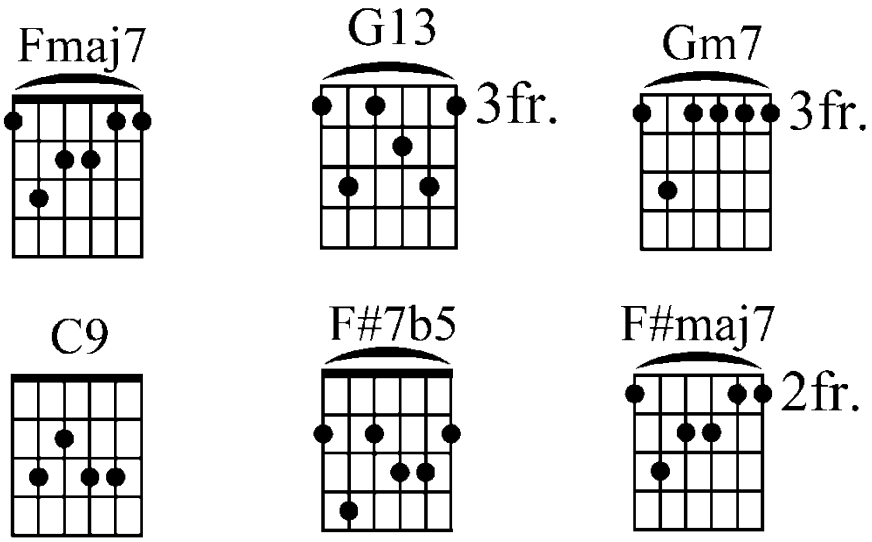

H9

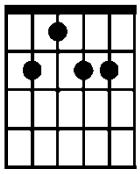

F#m7

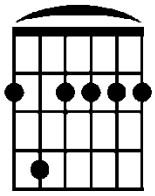

D9

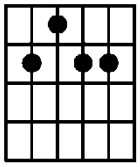

4fr.

Eb9

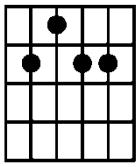

5fr.

Am7

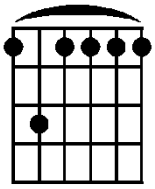

5fr.

D7b9

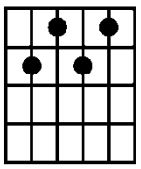

4fr.

C7b9

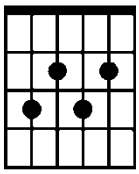

Gb7b5

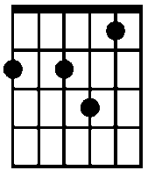

Ab7b5

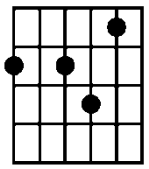

3fr.

Db7b5

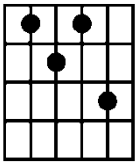

4fr.

Akkordforandringer spilt i posisjon:

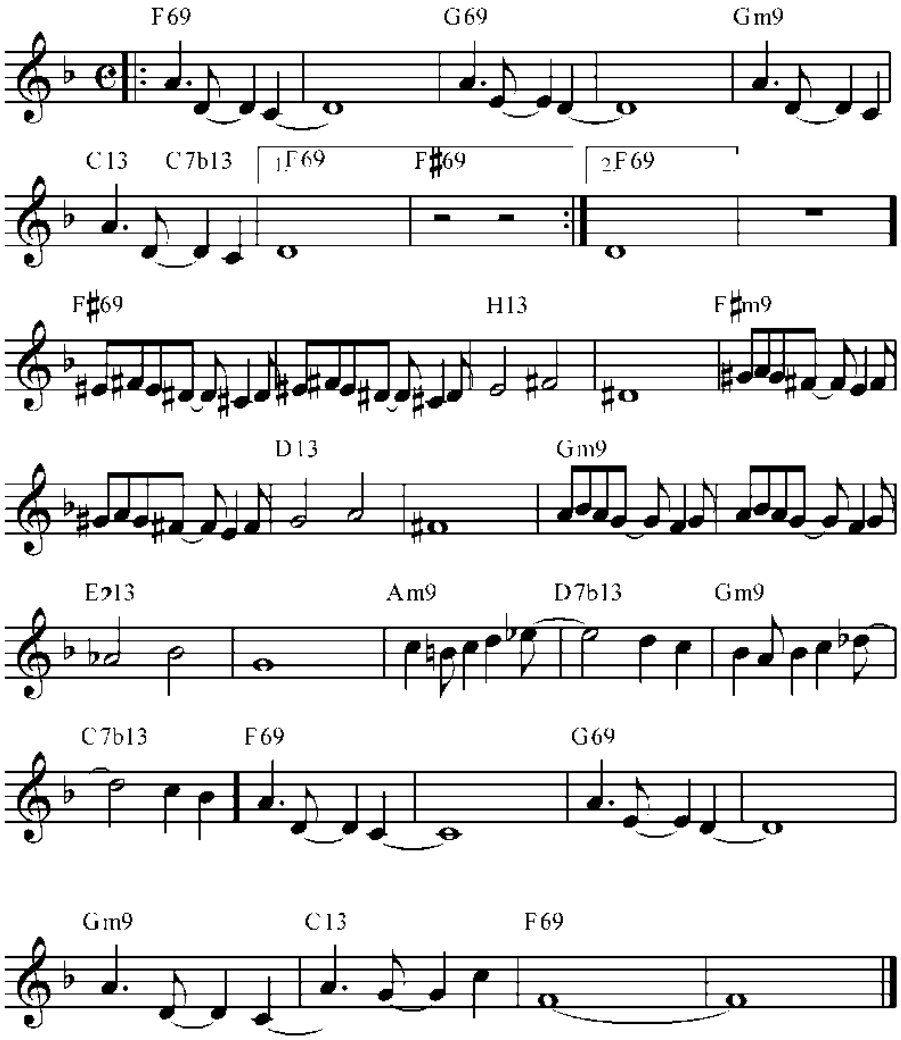

Akkordoversikt:

F69 7fr.

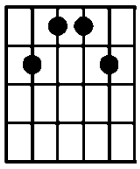

G69 9fr.

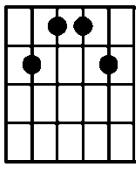

Gm9 8fr.

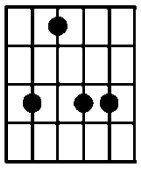

C13 8fr.

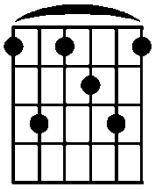

C7b13 8fr.

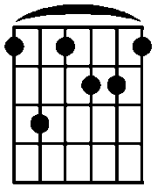

F#69 8fr.

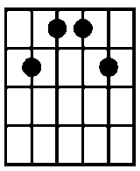

H13 7fr.

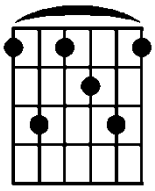

F#m9 7fr.

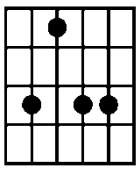

D13 10fr.

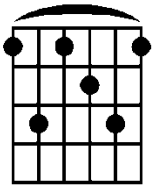

D7b13 10fr.

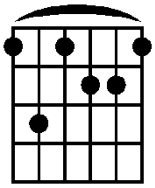

Am9 10fr.

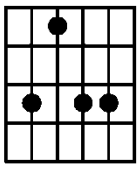

Ab7b5 3fr.

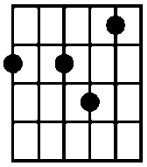

Eb13 11fr.

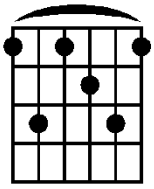

Gb7b5

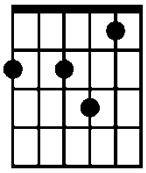

Db7b5 4fr.

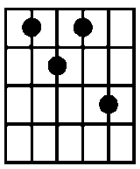

ERSTATNINGSAKKORDER I OPPADGÅENDE BASSLINJE

Utgangspunktet for å bruke erstatningsakkorder i en oppadgående linje er et diatonisk trinn mellom to påfølgende akkorder eller annenhver akkord.

Erstatningsakkorder kan spilles i nedadgående og oppadgående basslinje. Det er opp til utøveren hvor disse akkordene kommer inn. Erstatningsakkorder kan betraktes som en variasjon i kompet.

Erstatningsakkorden i en stigende basslinje er en dim akkord (⑥ og ⑤ streng). I noen tilfeller kan en 9- akkord brukes om basslinjen spilles på ⑤ streng.

Disse akkordene er ”effektakkorder” som bør brukes over kortere tidsrom (ved overgang mellom to akkorder).

Melodi III

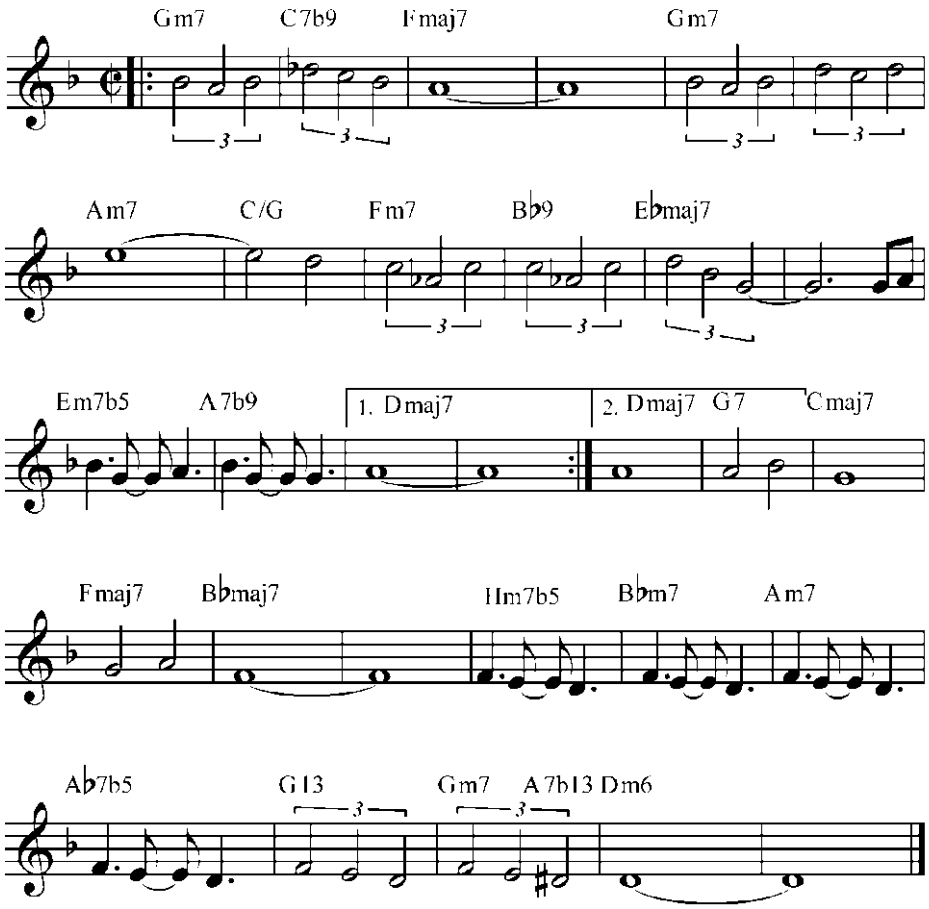

Kompfigur: Her er en tilfeldig foreslått kompfigur. Eks. 1 spilles uten punktert rytme i bassfiguren, Eks. 2 spiller med punktert rytme i bassfiguren. Velg alternativt en kompfigur etter eget ønske:

Eks.1:

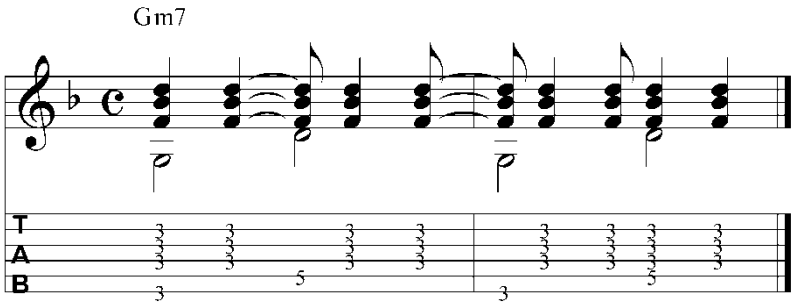

Eks. 2:

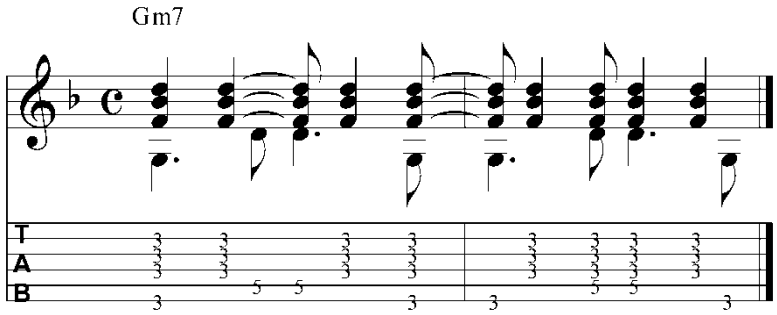

Akkordoversikt

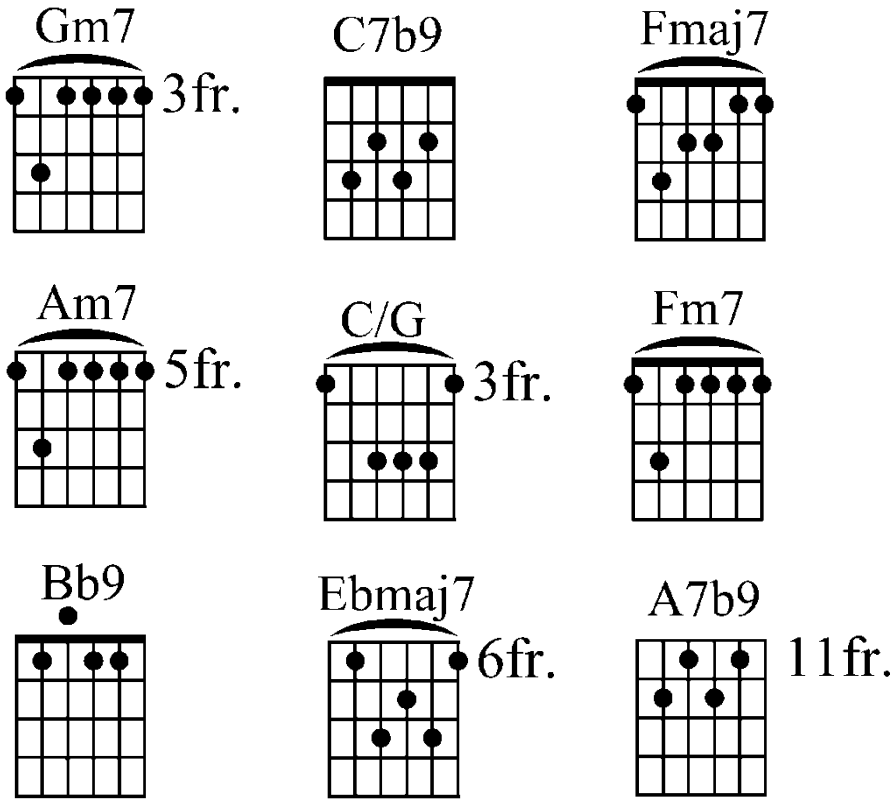

A7b9

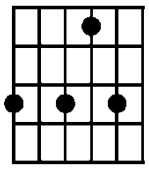

3fr.

Dmaj7

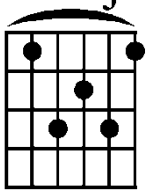

5fr.

G7

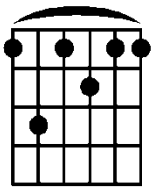

3fr.

Cmaj7

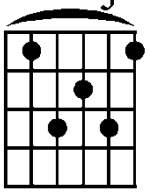

3fr.

Bbmaj7

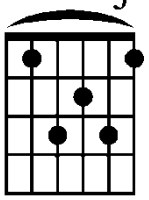

Hm7b5

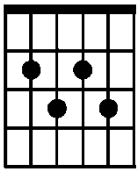

Bbm7

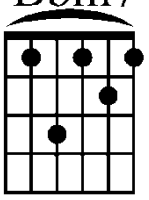

Ab7b5

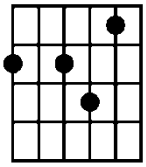

3fr.

G13

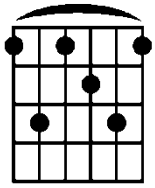

3fr.

Dm6

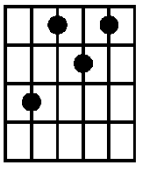

3fr.

Em7b5

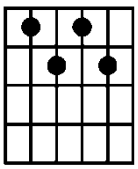

5fr.

A7b13

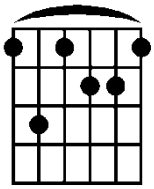

5fr.

Eksempler på Erstatningsakkordbruk i Melodi III. Oppadgående basslinje:

Eks. 1: Takt 3

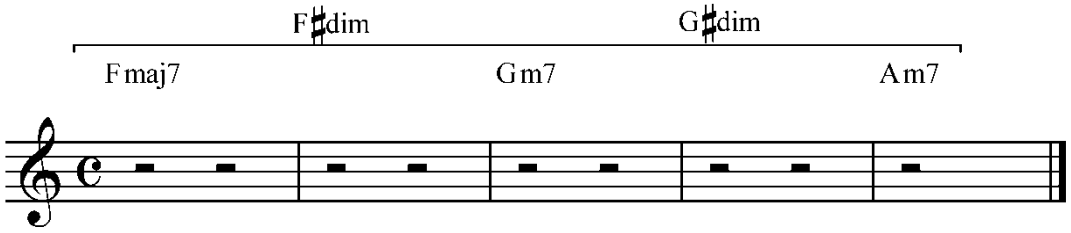

Eks. 2: Takt 27

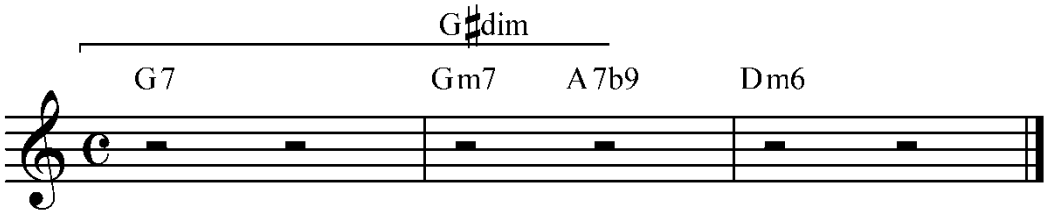

Melodi III med akkordforandringer

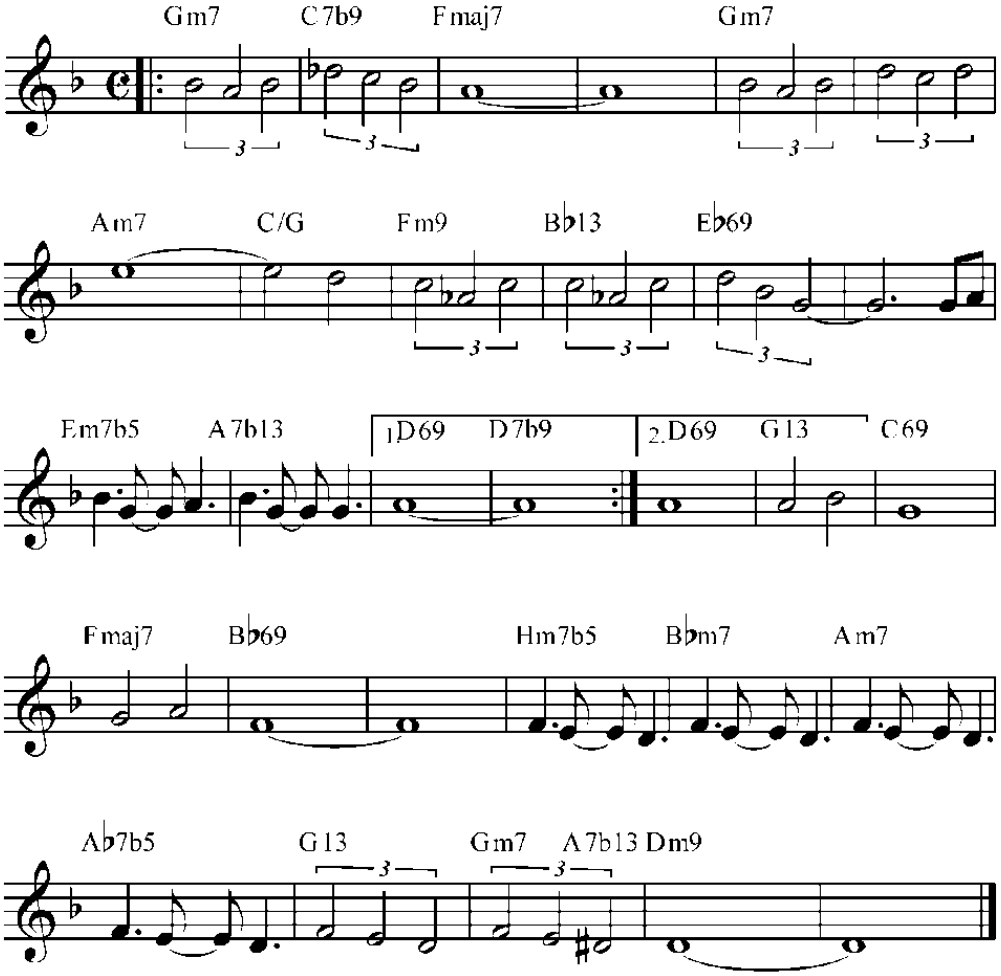

Akkordoversikt:

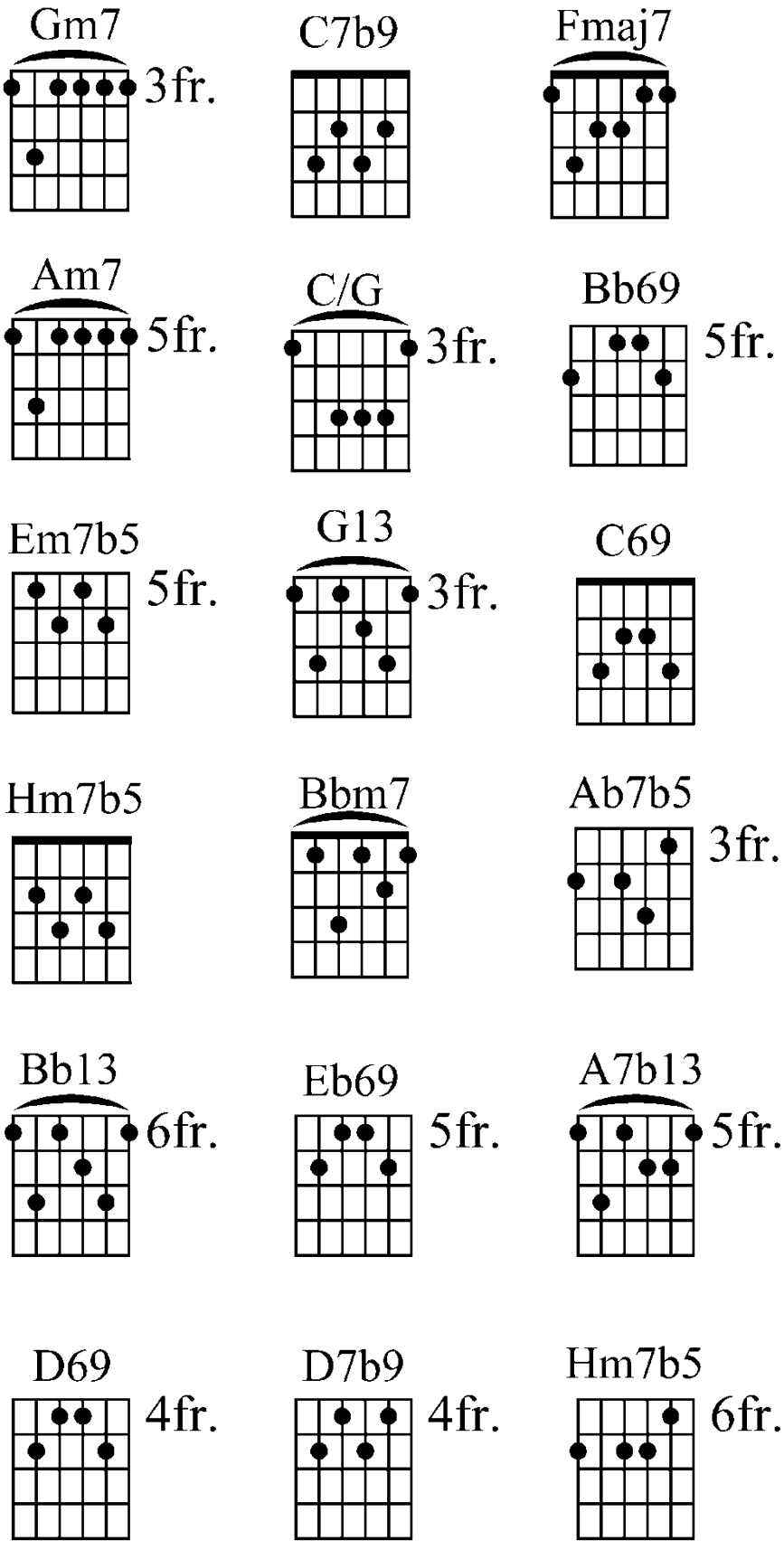

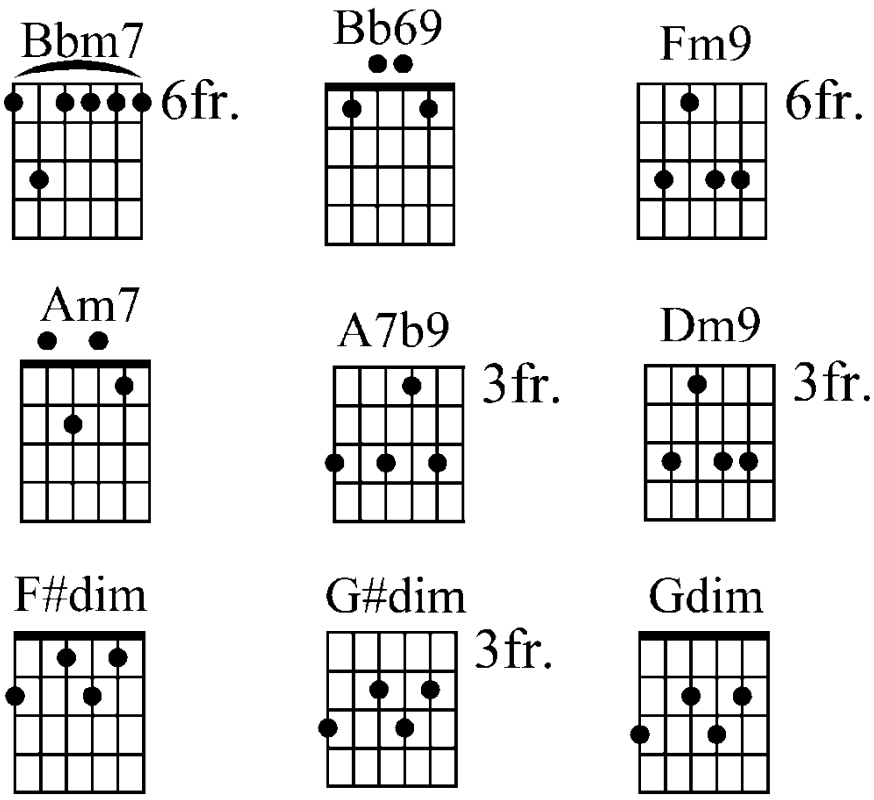
Bbm7
6fr.
Bb69
Fm9
6fr.
Am7
A7b9
3fr.
Dm9
3fr.
F#dim
G#dim
3fr.
Gdim

KROMATISK OPP- ELLER NEDGANG TIL ALLE AKKORDER

Kromatiske gjennomgangsakkorder ved hjelp av erstatningsakkorder.

Tidligere omtalt er kromatiske erstatningssakkorder i stigende eller nedadgående basslinje. Forutsetningen for erstatningsakkordene var diatoniske trinn mellom to påfølgende akkorder eller mellom annenhver akkord. Denne forutsetningen er nå borte. Prinsippet er kromatisk opp- eller nedgang til hver akkord. Bassen danner ledetone til neste akkord.

Akkordene som settes inn kan betraktes som erstatningsakkorder selv om de ikke erstatter noen akkorder. De kommer i tillegg til de akkordene som er der fra før. Akkordene følger basslinjen.

Erstatningsakkordene er som tidligere omtalt:
Nedadgående: 7b5, 6/9, 9, 9b5 eller 7b9
Oppadgående: Dim

Melodi IV

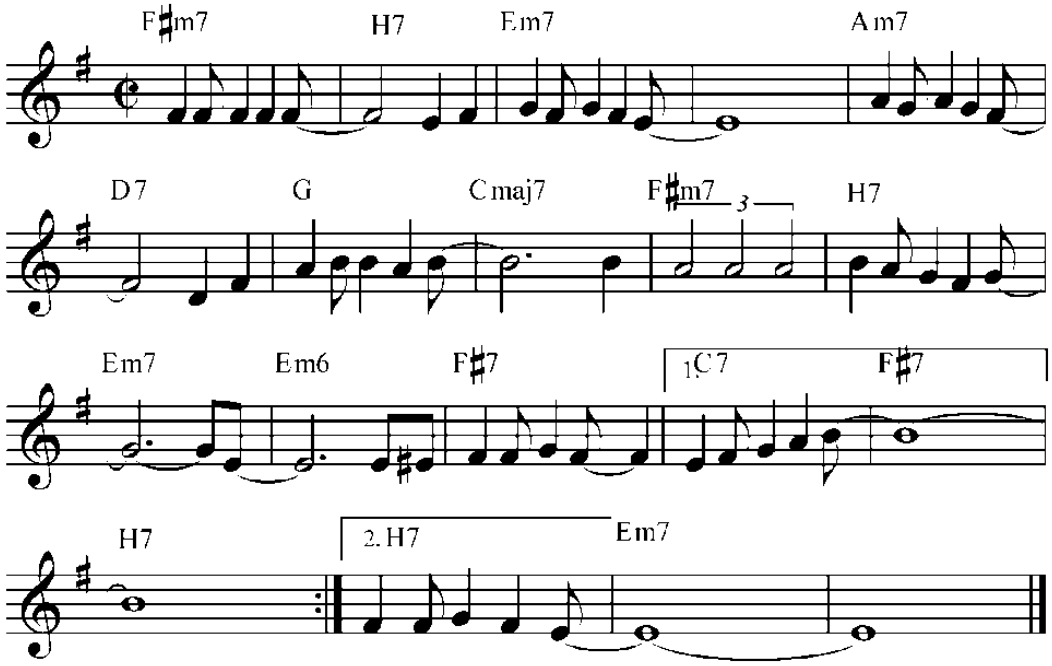

Kompfigur: Her er en tilfeldig foreslått kompfigur. Eks. 1 spilles uten punktert rytme i bassfiguren, Eks. 2 spiller med punktert rytme i bassfiguren. Velg alternativt en kompfigur etter eget ønske:

Eks. 1:

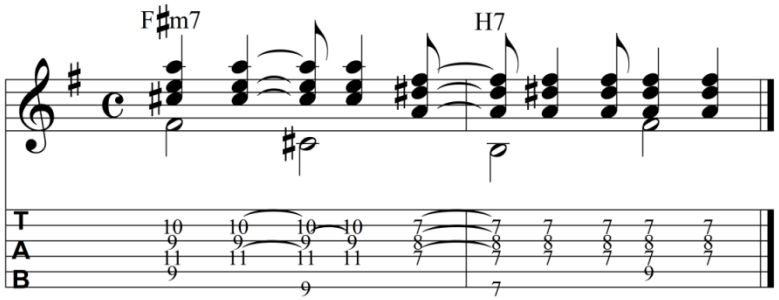

Eks. 2:

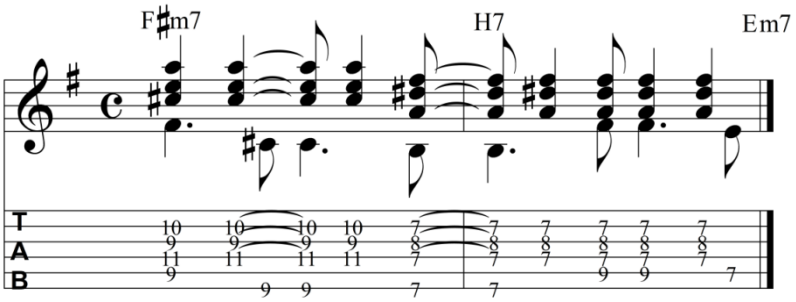

Akkordoversikt:

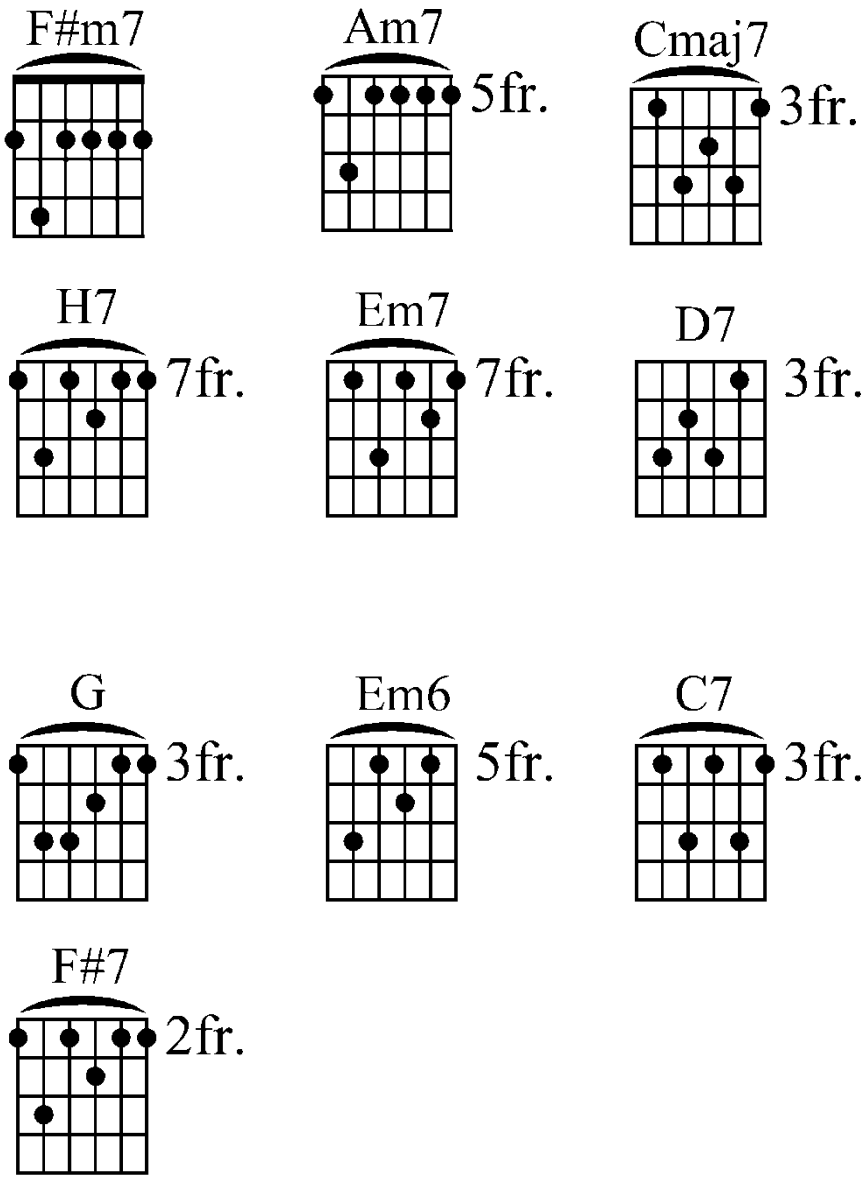

Melodi IV med akkordforandringer:

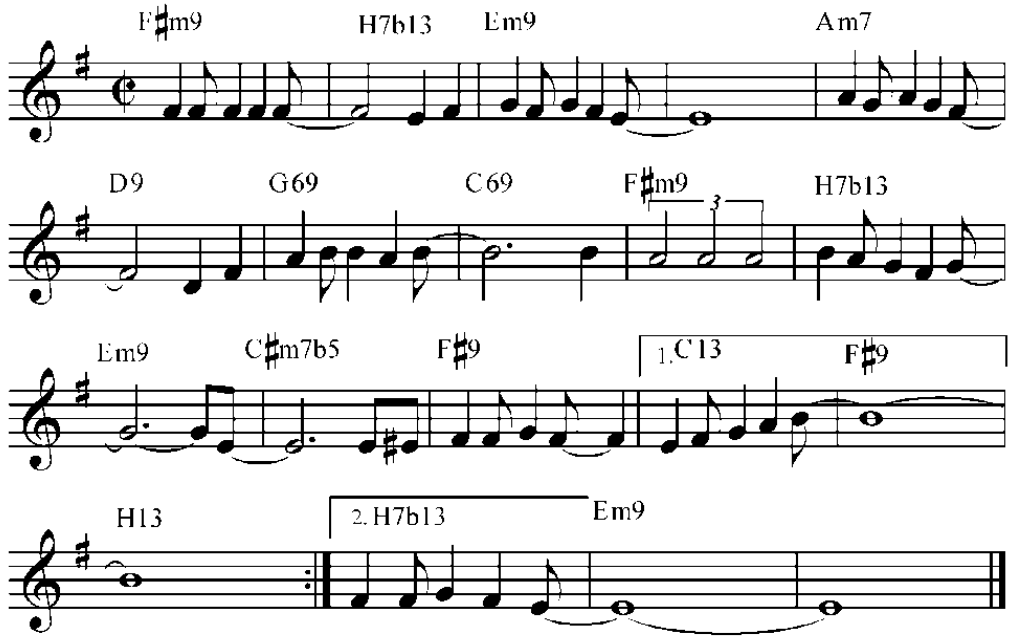

Akkordoversikt:

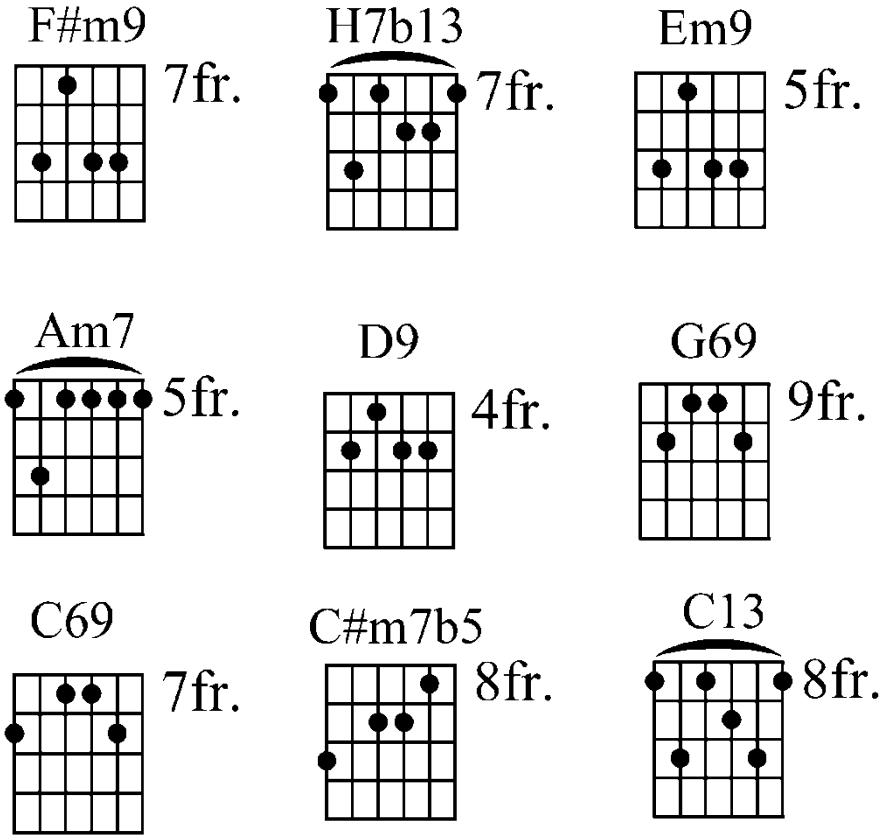

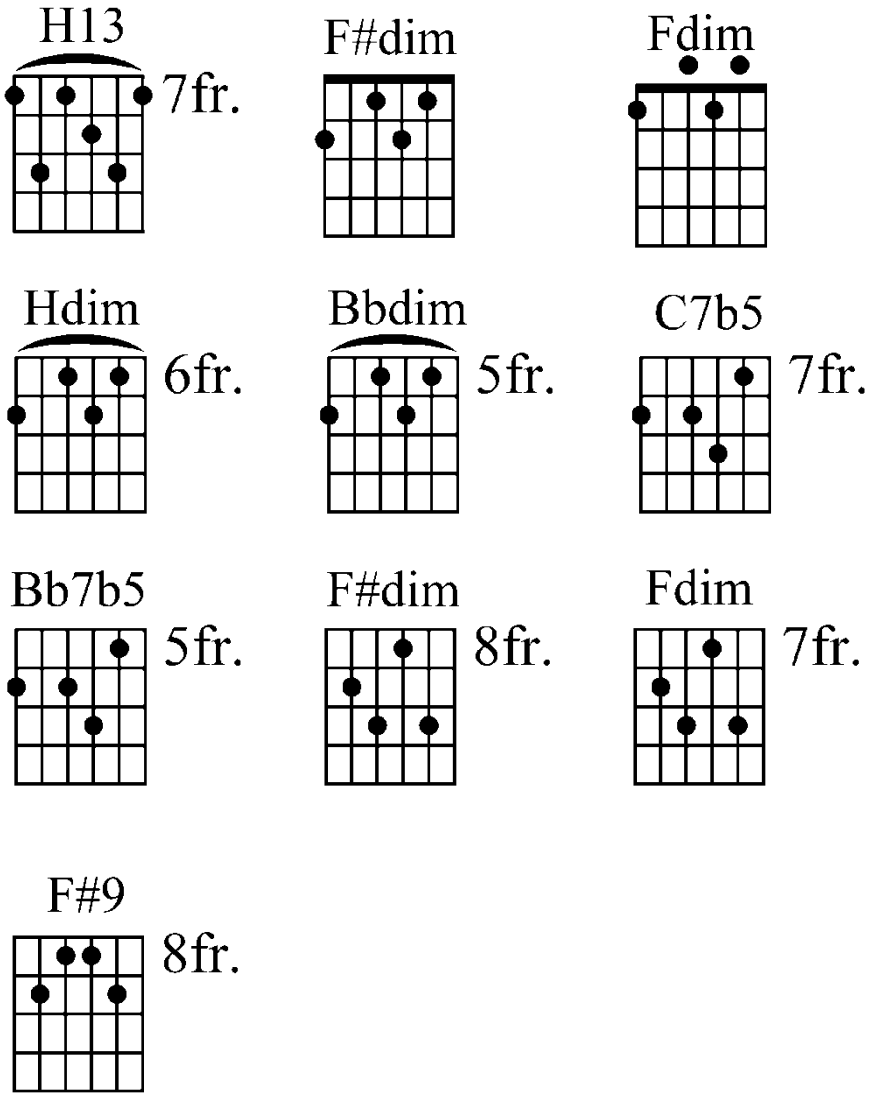

Eksempler på Kromatisk opp- eller nedgang til alle akkorder:

Eks. 1: Takt 1 til 5

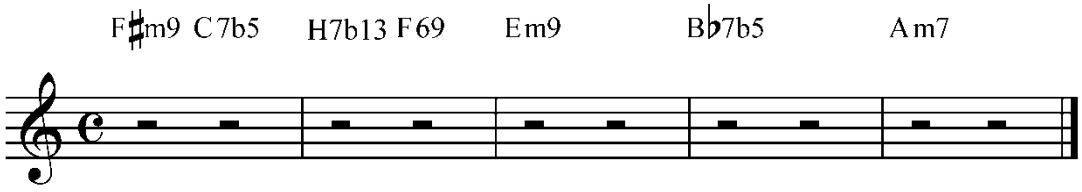

Eks. 2: Takt 6 til 10

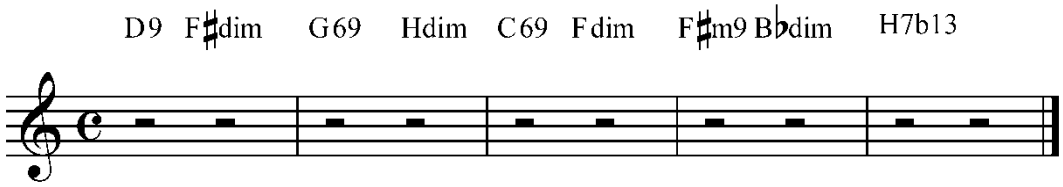

Om en velger opp eller nedgangs akkorder eller en kombinasjon av disse er det opp til utøveren å velge. Personlig smak, hva som passer best i sammenhengen eller erfaring vil avgjøre hvilket valg som blir foretrukket. Dette er en variasjon i kompet og skal brukes over et kortere tidsrom.

OMARRANGERE MELODIER FRA ANDRE SJANGRER TIL BOSSA NOVA

Melodier fra for eksempel Standardjazz kan forandres og spilles som Bossa Nova.
- Melodirytmen forandres så den blir mer synkopert
- Akkordene forandres, slik at de blir klangligtypiske for Bossa Nova.

Melodi V

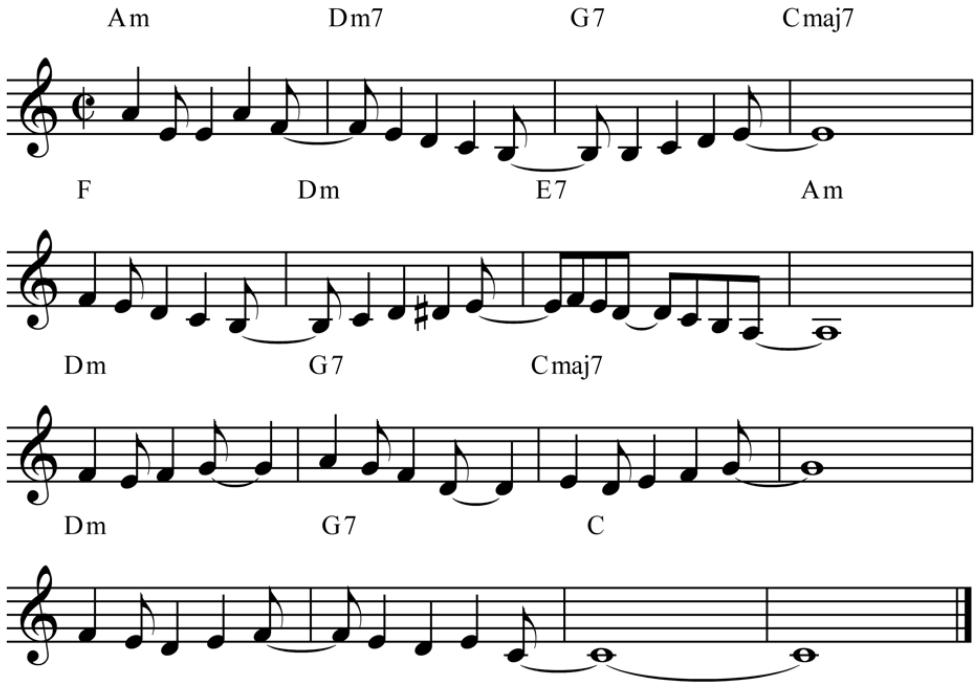

Kompfigur: Her er en tilfeldig foreslått kompfigur. Eks. 1 spilles uten punktert rytme, Eks. 2 spiller med punktert rytme i bassfiguren. Velg alternativt en kompfigur etter eget ønske:

Eks. 1:

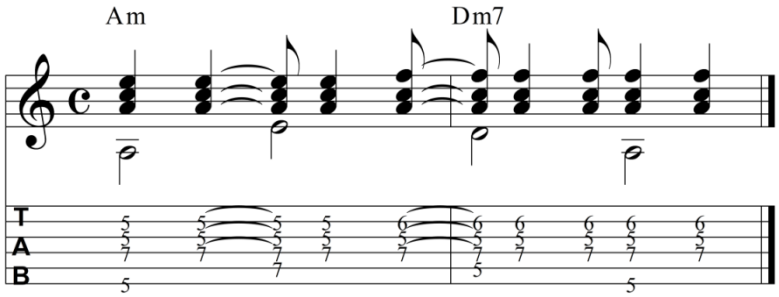

Eks. 2:

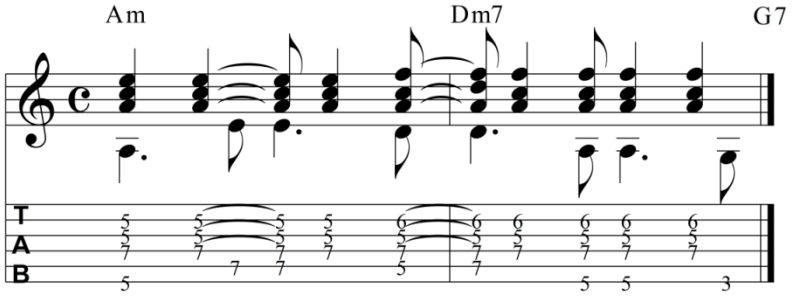

Akkordoversikt:

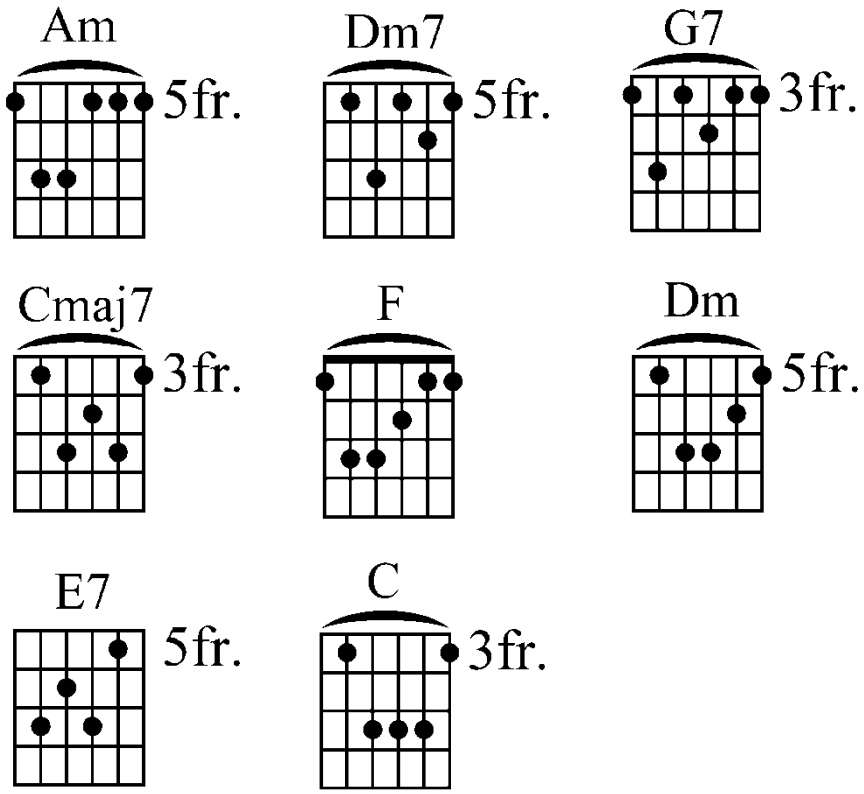

Melodi V med akkordforandringer tilnærmet I posisjon:

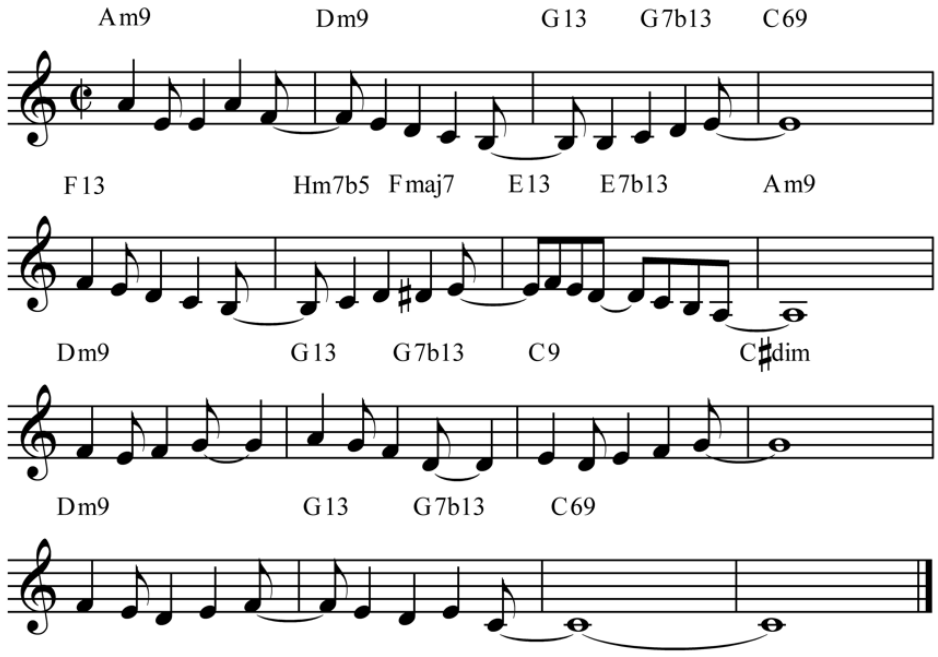

Akkordoversikt:

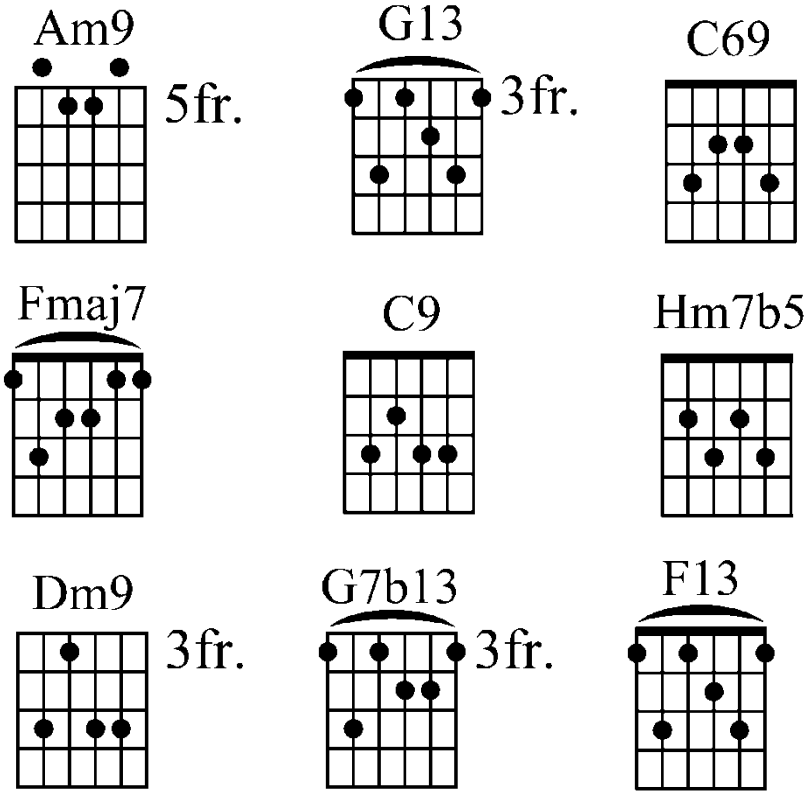

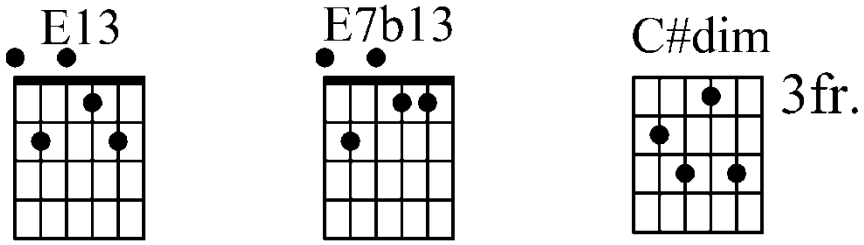

Som variasjon i akkompagnementet kan noen av akkordene spilles med ① streng i tillegg. Akkorden spilles da på ① ② ③ streng – dette som en effekt eller variasjon i akkompagnementet. Akkompagnementet kan også veksle mellom ① ② ③ streng og ② ③ ④ streng. I disse akkordene kan ① streng spille med:

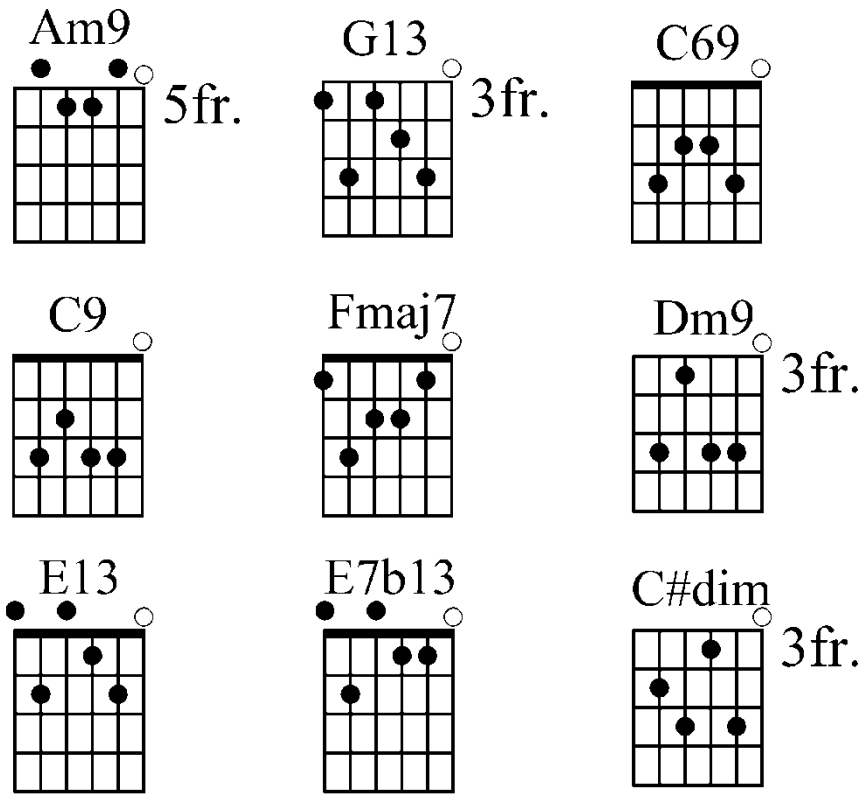

Melodi V med akkordforandringer tilnærmet X posisjon:

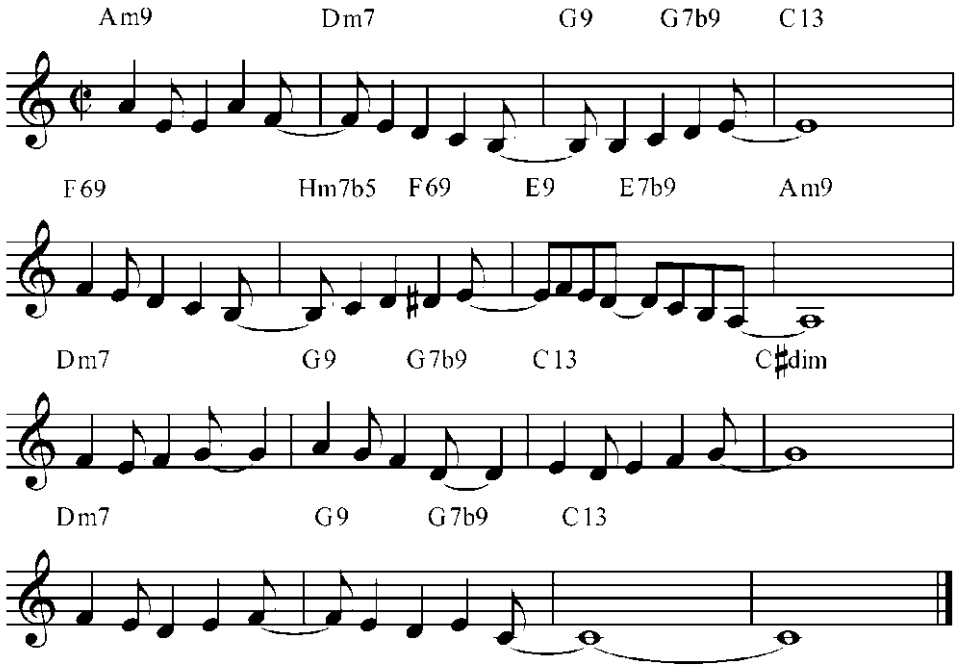

Akkordoversikt:

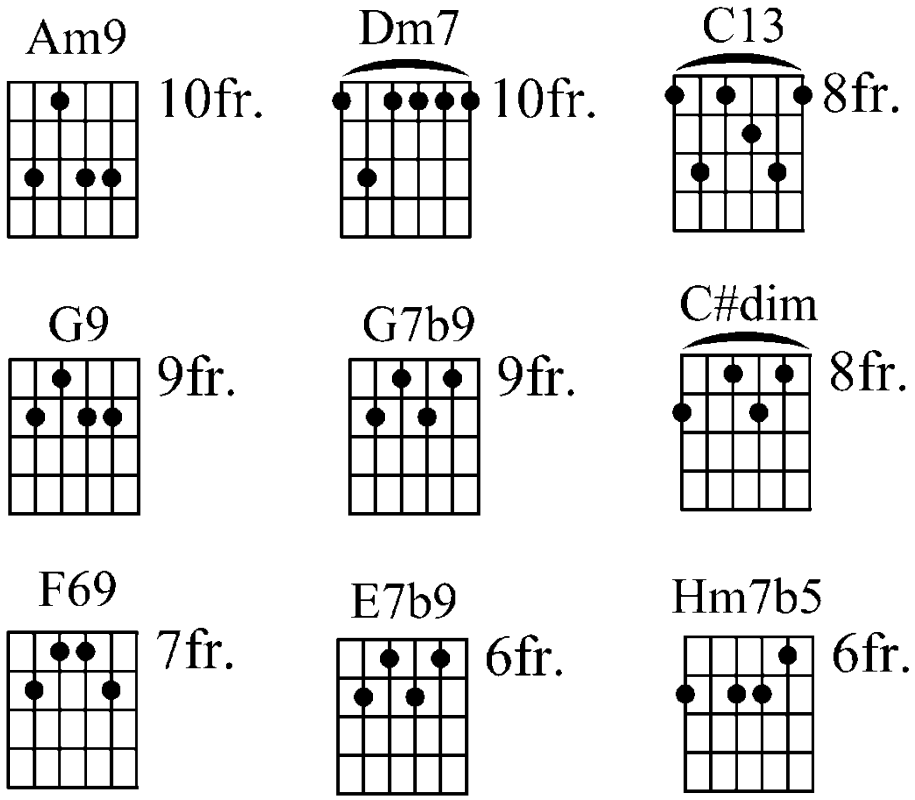

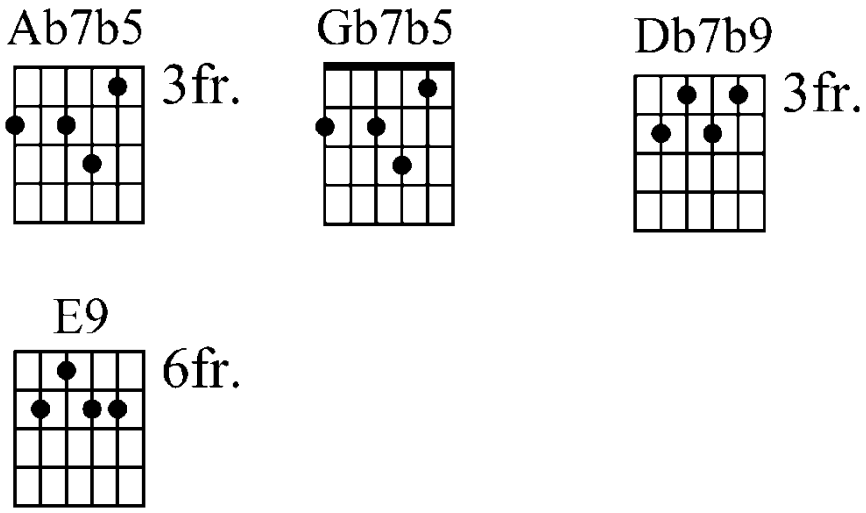

Eksempler på erstatningsakkorder i nedadgående basslinje:

Eks. 1: Takt 1- 5

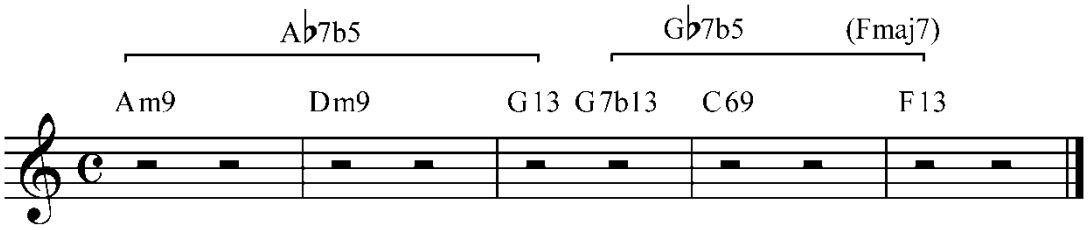

Eks. 2: Takt 2 – 4

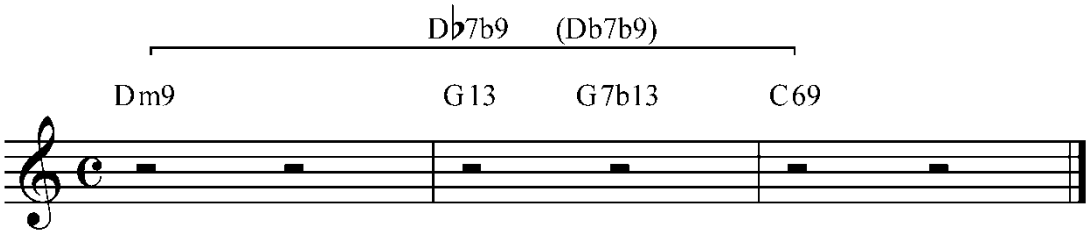

Eksempel på kromatiske erstatningsakkorder:

Eks. 1: Takt 1-4

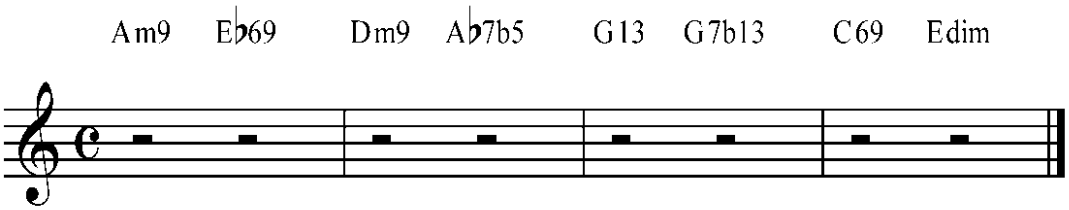

INTRO – FILLS – OUTRO

- **Intro - Fills og Outro spilles med samme rytme som kompet for øvrig.**
- **Introen kan også spilles som outro.**
- **Fills kan spilles der melodien har en lang tone eller har pause.**
- **Kan spilles mellom versene.**
- **Akkordene kan transponeres og brukes i andre melodier som intro - fills og outro**
- **Før melodien begynner kan en spille en intro av forskjellig karakter og lengde.**
- **Vanligvis to eller fire takter.**

Eksempler på Intro – Outro - Fills

Eks. 1:

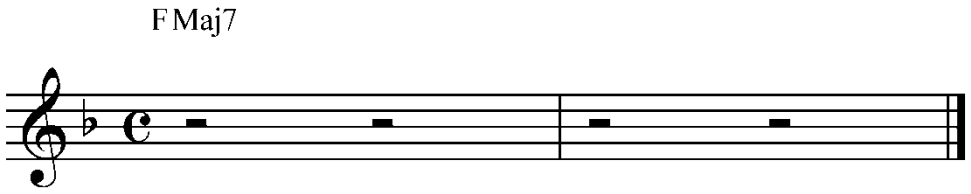

Eks. 2:

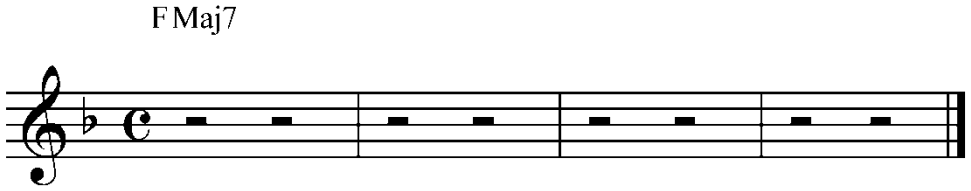

Eks. 3:

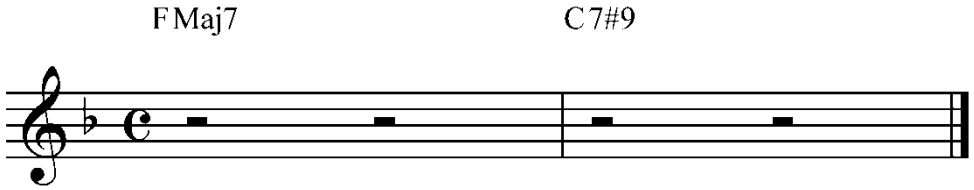

Eks. 4:

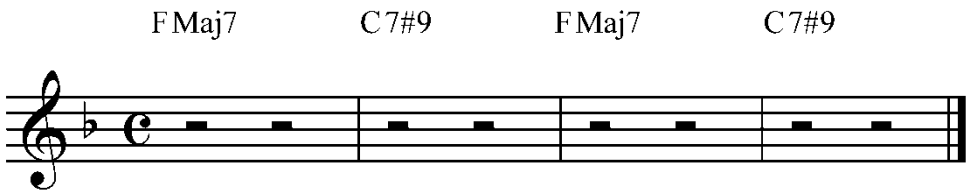

Eks. 5:

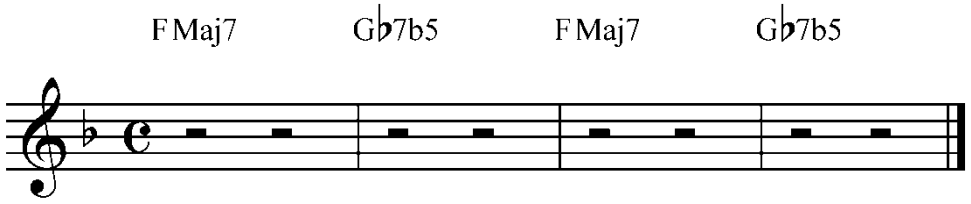

Eks. 6:

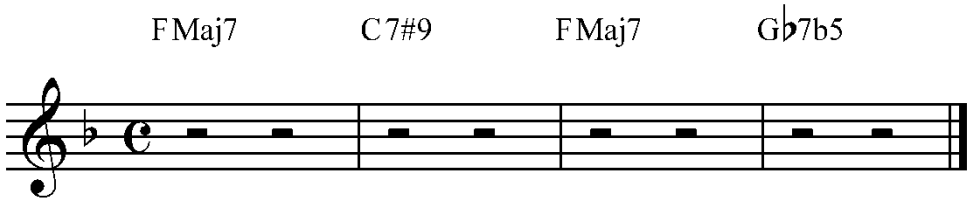

Eks. 7:

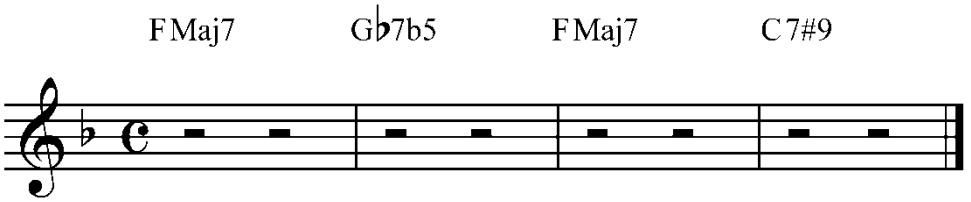

Eks. 8:

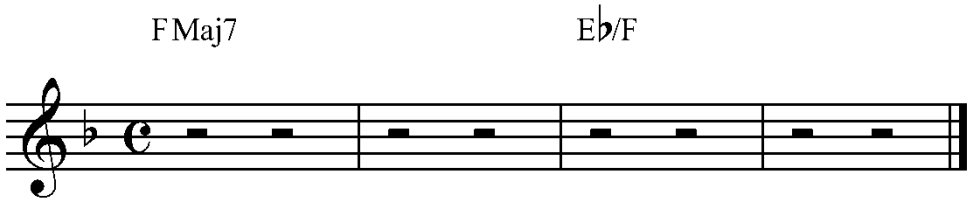

Eks. 9:

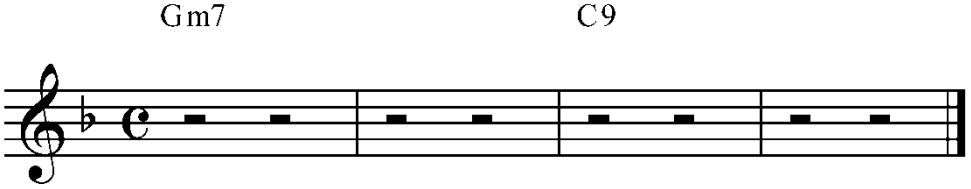

Eks. 10:

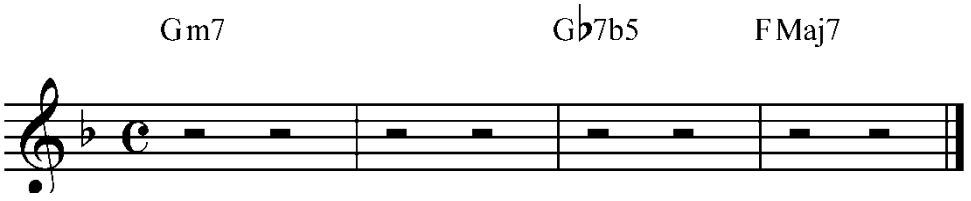

Eks. 11:

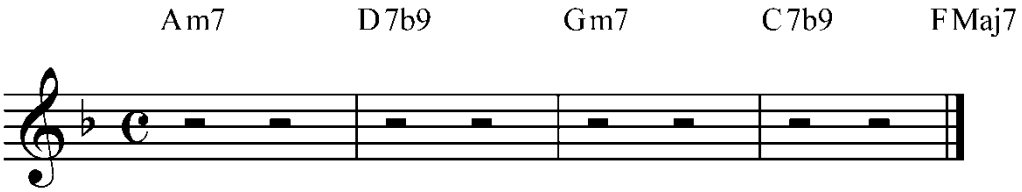

Eks. 12:

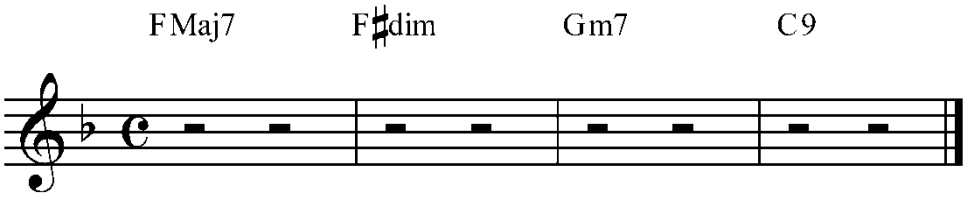

Eks. 13:

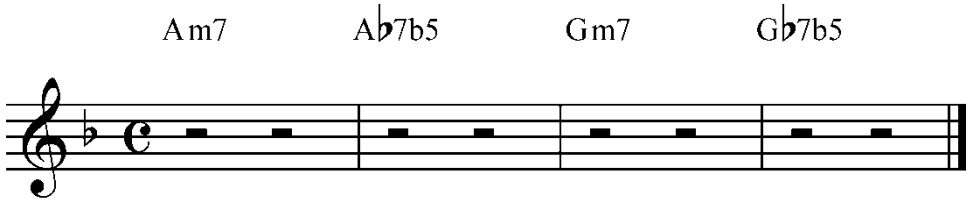

Eks. 14:

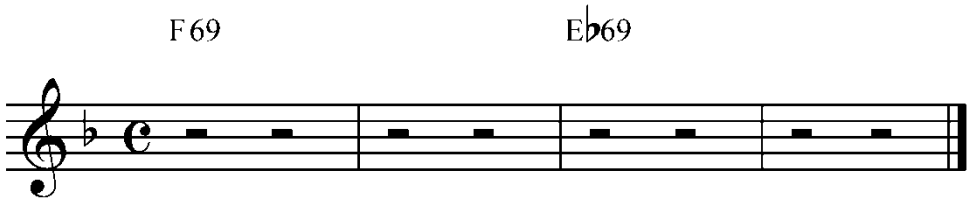

Eks. 15:

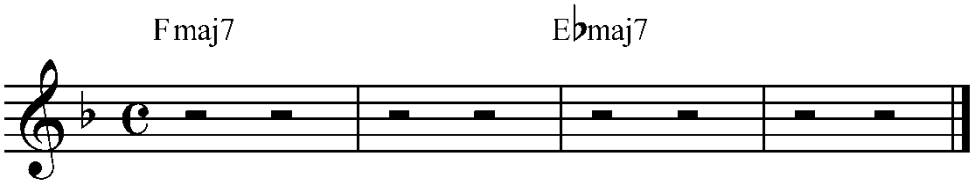

Eks. 16:

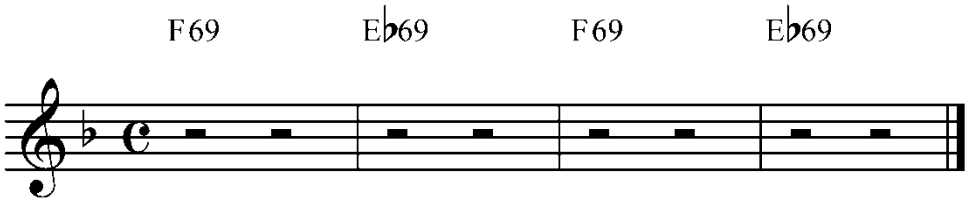

Eks. 17:

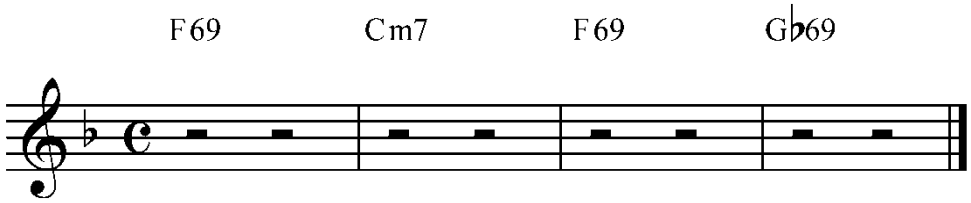

Intro/Outro med fire takter –rytmen stopper i fjerde takt.

Eks. 1:

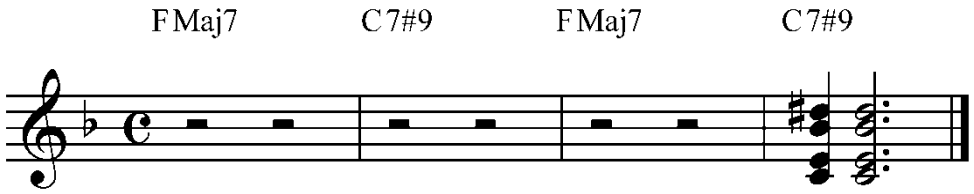

Eks. 2:

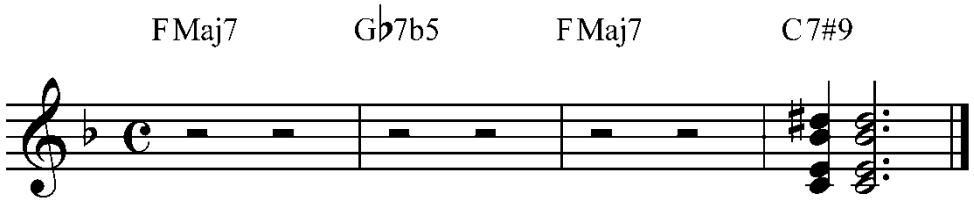

Eks. 3:

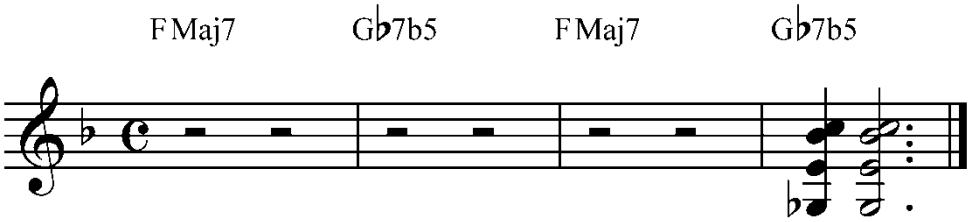

Eks. 4:

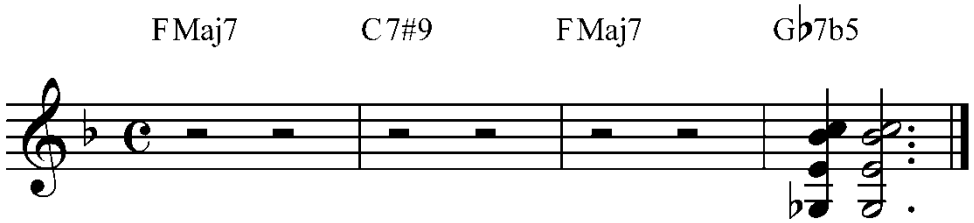

Eks. 5:

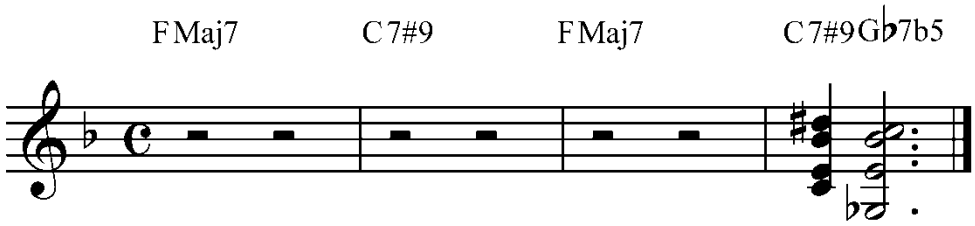

Eks. 6:

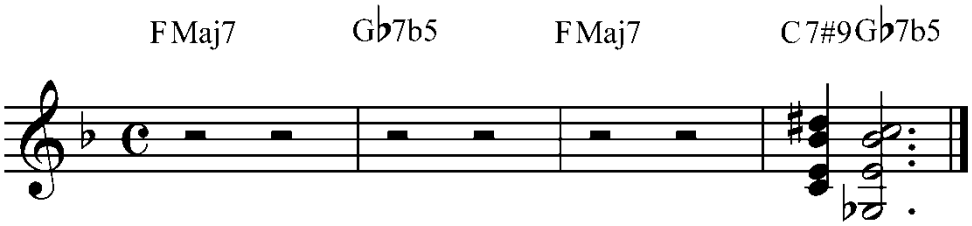

Eks. 7:

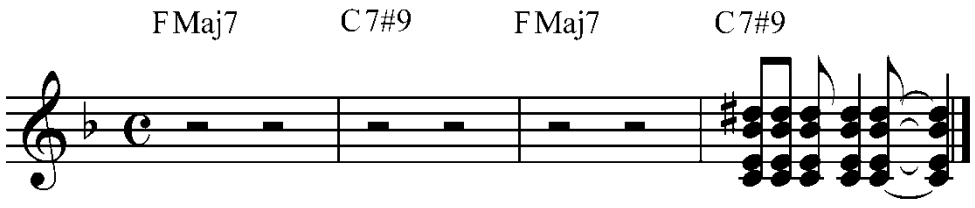

Eks. 8:

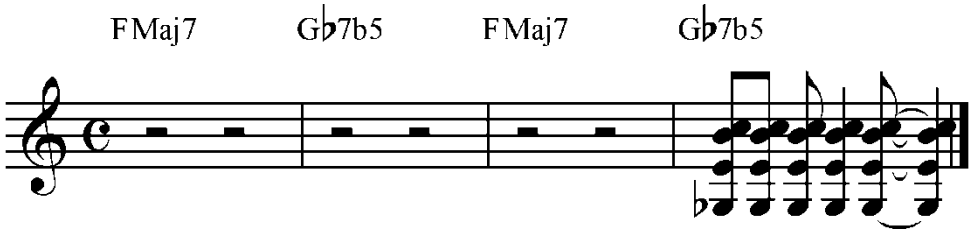

Eks. 9:

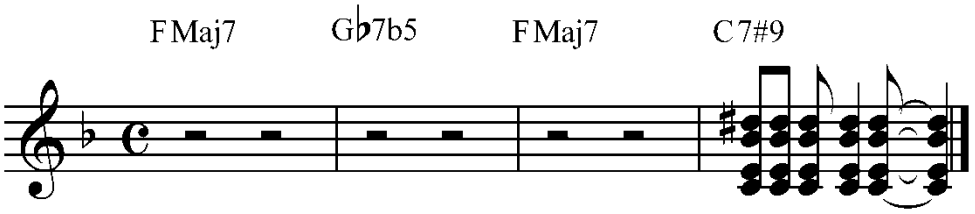

Eks. 10:

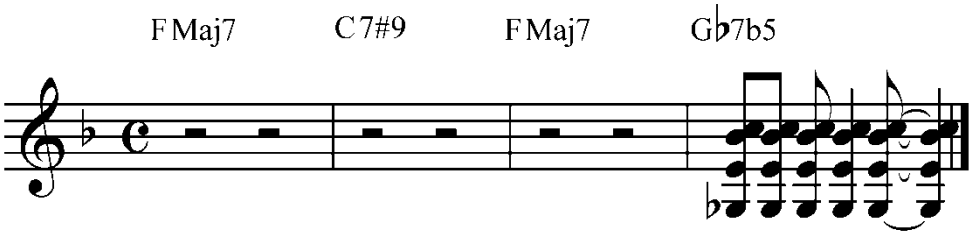

Eks. 11:

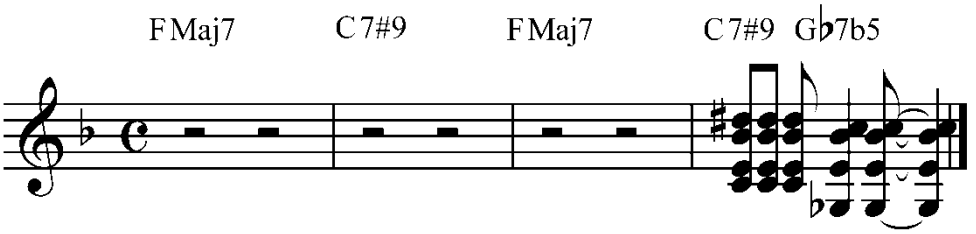

Eks. 12:

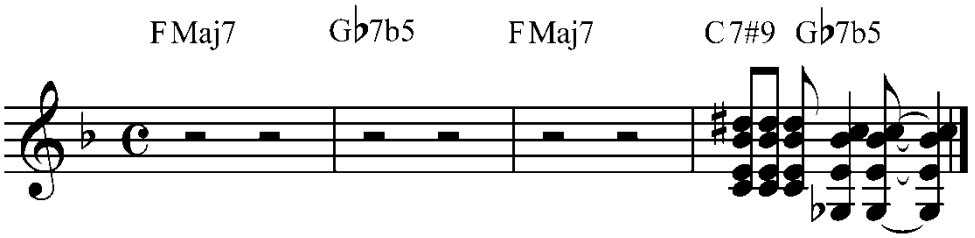

Eks. 13:

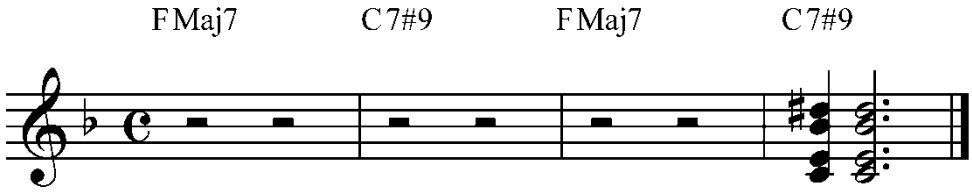

Eks. 14:

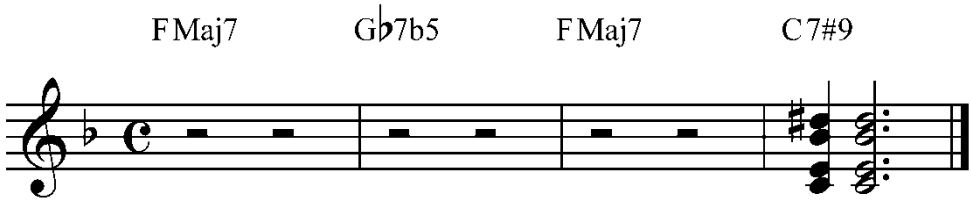

Eks. 15:

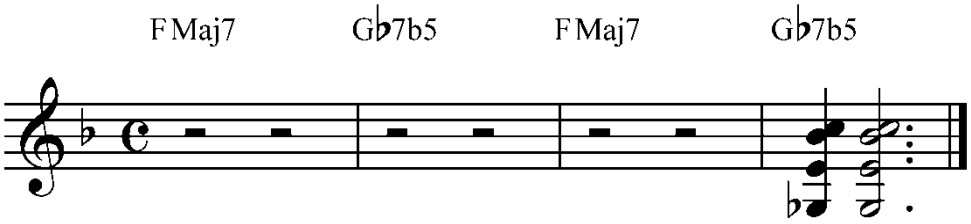

Eks. 16:

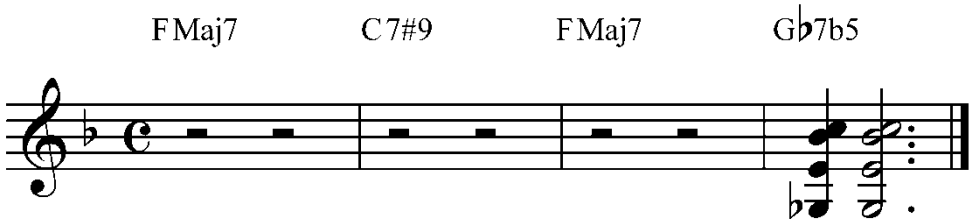

Eks. 17:

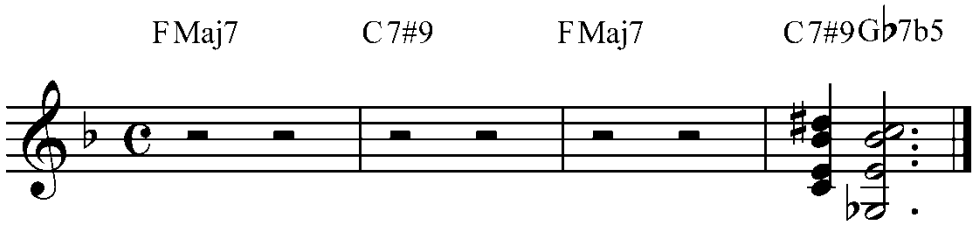

Eks. 18:

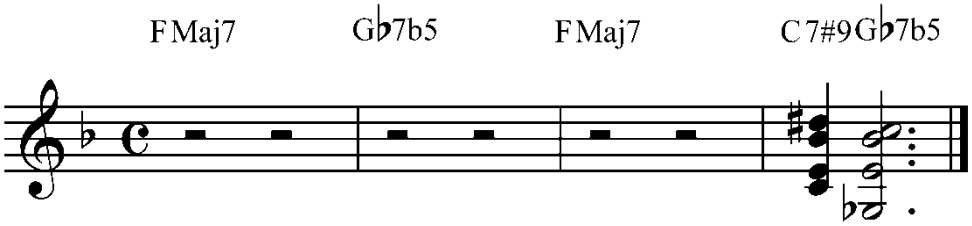

Eks. 19:

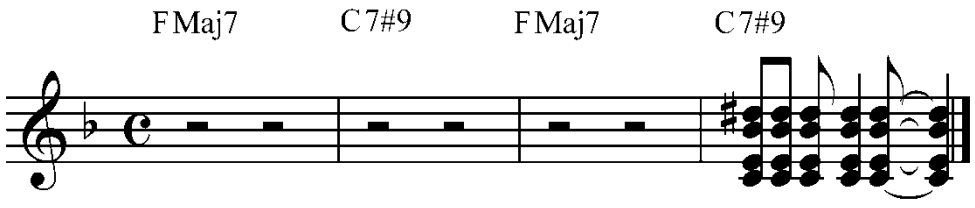

Eks. 20:

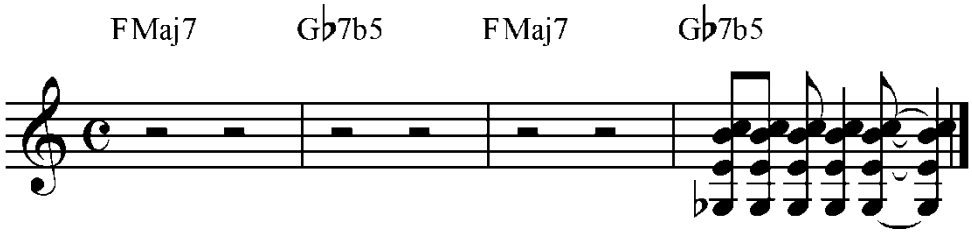

Eks. 21:

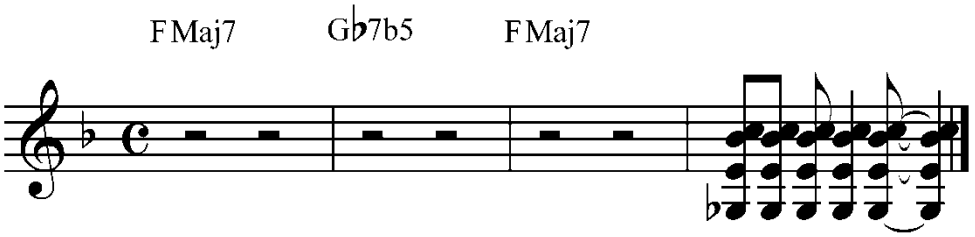

Eks. 22:

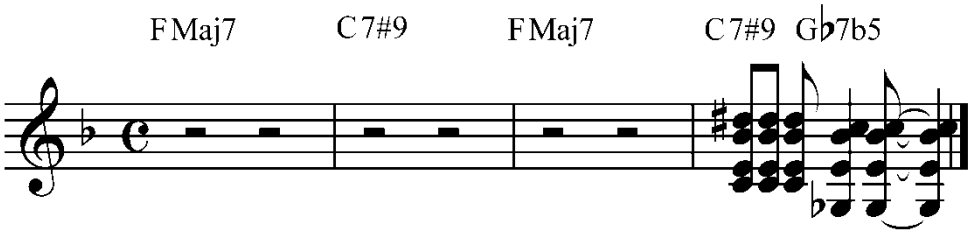

Eks. 23:

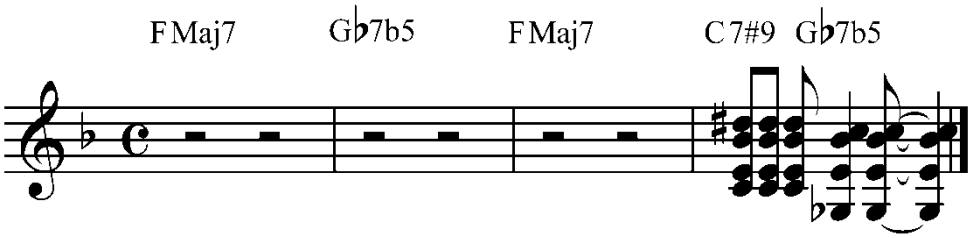

TORE MORTEN ANDREASSEN FIGENSCHOW
KARSTEN ANDERSEN

Gitarkompbok 5

Bossa Nova for fingerspillsgitar

Hvordan komper man Bossa Nova?
Hva kjennetegner denne musikken og hvilke kompfigurer er det vanlig å bruke?
Dette og andre temaer tas opp og forklares i denne boken.
Boken er ment for deg som ønsker å lære mer om ulike måter å kompe på

Ved hjelp av melodieksempler gjennomgås ulike typer komp med fingerspillsteknikk.
Grunnprinsippet er at gitaren alene skal kunne låte som et fullverdig komp.
Det vil si at man spiller både bass/akkord og rytmeseksjonsfigurer.

Gjennom boken blir du kjent med kompteknikker som viser hvordan du kan spille bassfigurer sammen med akkordene.
Kompeksemplene forklares både ved hjelp av noter og tabulatur.
Hvert melodieksempel følges av illustrasjoner som viser kompfigurer og akkorder

Tore Morten Andreassen Figenschow
Førsteamanuensis i rytmisk gitar ved Universitetet i Tromsø, Musikkkonservatoriet, siden 2000. Utdannet ved Berklee College of Music & Drama i London, Musikkonservatoriet i Tromsø og Kristiansand.

Karsten Andersen
Førstelektor i gitar ved Unversitetet i Tromsø, Musikkonservatoriet, siden 1975. Utdannet ved Musikkhøgskolen i Oslo og Guildhall School of Music & Drama i London. Debuterte som gitarist i 1980.

Andreassen Figenschow og Andersen har i samarbeid utgitt:
Gitarkompbok 0, 1, 2, 3, 4 samt
12 notearrangementer.

TMA MUSIC NR 8/2012
ISMN 979-0-706693-08-8
ISBN 978-82-92985-02-1